

Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1991 en 1992

R. van der Meijden, W.J. Holverda, J.J. Vermeulen & E.J. Weeda (Rijks-herbarium / FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden).

New records of rare plants in 1991 and 1992

Najas minor was found again after 85 years of absence. Four species have for the first time crossed the border of the Netherlands, while extending their range: *Bidens radiata*, *Bupleurum falcatum*, *Callitriche brutia*, and *Scirpus holoschoenus*. Possible recent immigrants are *Hypericum androsaemum*, *Leucanthemum paludosum* and *Polycarpon tetraphyllum*. It is unlikely that *Cerastium brachypetalum* and *Helichrysum arenarium* are again part of the Dutch flora.

Inleiding

Sinds de vorige 'Lijst'¹ zijn weer twee jaar verstreken. Het bestaan van de organisatie FLORON heeft een duidelijk positieve invloed op de floristische activiteiten: nooit eerder was het aantal 'meldingskaartjes' van bijzondere vondsten zo hoog als ditmaal.

De provincie Flevoland blijft bijzondere vondsten in petto houden: wie zou gedacht hebben dat daar soorten als *Carex flava*, *Lycopodium inundatum*, *Pyrola rotundifolia*, *Agrimonia procera*, *Draba muralis* en *Carex sylvatica* zouden voorkomen?

Bijzonder is het grote aantal nieuwe vondsten van *Anacamptis pyramidalis* en *Ophrys apifera*. Het is betreurenswaardig dat in vele, t e vele, gevallen de planten kort na de ontdekking uitgestoken werden, zodat zulke vestigingen niet kunnen leiden tot het ontstaan van grotere populaties. Wij krijgen soms niet eens de tijd om voor Nederland nieuw aangemelde soorten op hun groeiplek te bekijken. Om die reden kunnen wij geen oordeel geven over de indigeniteitsstatus van *Dactylorhiza elata* en *Orchis laxiflora* in Zeeuwsch-Vlaanderen en *Ophrys holosericea* en *O. sphegodes* in Zuid-Limburg.

Wederom zijn er veel vondsten van muurvarens, waarbij het tamelijk grote aantal vondsten van *Asplenium adiantum-nigrum* opvalt. Ook opvallend is de nieuwe vondst van de muurplant *Pseudofumaria alba*.

Bij vele soorten blijkt de recente areaaluitbreiding voort te gaan: *Apera interrupta*, *Chenopodium botrys* en *Chenopodium pumilio*, *Cuscuta campestris*, *Fumaria capreolata*, *Geranium purpureum*, *Geranium rotundifolium*, *Lathraea clandestina*, *Lepidium heterophyllum*, *Polygonum oxyspermum*, *Rorippa austriaca*, *Satureja calamintha*, *Sisymbrium austriacum* subsp. *chrysanthum*, *Stachys recta*, *Tragopogon dubius*, *Vulpia fasciculata*, *Vulpia ciliata*. Spectaculair is de uitbreiding van *Lemna minuscula* en *Senecio inaequidens*.

Soorten waarvan areaaluitbreiding voor het eerst vastgesteld wordt zijn *Hypericum androsaemum*, *Leucanthemum paludosum* en *Polycarpon tetraphyllum*.

Verheugend is het dat de uitgestorven gewaande *Najas minor* teruggevonden werd, en dat van vele uiterst zeldzame soorten nieuwe vindplaatsen werden gevonden: *Aceras anthropophorum*, *Callitriche hermaphroditica*, *Carex brizoides*, *Carex divulsa*, *Carex muricata*, *Carex praecox*, *Cicendia filiformis*, *Euphorbia stricta*,

Juncus pygmaeus en *J. tenageia*, *Leersia oryzoides*, *Lobelia dortmanna*, *Lycopodium selago*, *Minuartia hybrida*, *Montia fontana* subsp. *fontana*, *Orobanche reticulata* (opvallend veel), *Scutellaria minor*, *Sparganium natans*, *Thlaspi perfoliatum*, *Veronica praecox*. Opvallend zijn ook de binnenlandse vondsten van *Apium repens* en *Eleocharis quinqueflora*.

Maar liefst vier wilde soorten kunnen aan de Nederlandse floralijst worden toegevoegd: *Bidens radiata*, *Bupleurum falcatum*, *Callitriche brutia*, en *Scirpus holoschoenus*.

De Lijst van 1991 en 1992

- Abutilon theophrasti* (Fluweelblad): noordoost van Steenwijkerwold, Baars, in jonge fijnspar-aanplant op voormalige maïsakker, 10–20 planten, 16.35 (J. Spijkerman & P. Klarenberg) / Amsterdam-Sloterdijk, wegberm in opgespoten gebied, 25.34 (opg. Joh. J. Frieswijk) / zuidwest van De Lutte, in bietenakker, 2 planten, 29.41 (J. Kers & O. Zijlstra) / noordoost van Zutphen, bij Almen, in bietenveld, 2 planten, 33.28 (opg. W. Anema) / Venray, in bietenveld, 52.24 (opg. T. Verrijdt). — Opnieuw aanvullingen op *Gorteria* 13: 40.²
- Acer negundo* (Vederesdoorn): op kribben langs de Waal, steeds een enkele plant, 39.46, 39.48, 40.41, 40.42, 40.43, in totaal in 7 kilometerhokken (K. Reinink). — Verdere aanvullingen op *Gorteria* 16: 126.²
- Aceras anthropophorum* (Poppenorchis): IJmuiden, gemeenteduinen, noordwesthelling, 1 forse plant, 25.11 (A. M. Koper & J. Mourik). — De tweede vondst buiten Zuid-Limburg, opnieuw in het Renodunale district.
- Agrimonia procera* (Welriekende agrimonie): oostelijk Flevoland, bij de Flevohof, enkele planten langs sloot, 27.21 (A. J. Hertog).
- Agrostis castellana* (Tweetoppig struisgras): west van Hengelo (Ov.), Bentelo, open plek in gemengd bos, 34.15 (P. Spee) / west van Weert, langs de spoorbaan, vrij veel, 57.37 (K. Meijer).
- Agrostis hyemalis* (Walt.) Britt., Stern & Pogg.: Eindhoven, westoever Beatrixkanaal, op lemige, natte bodem, 50 planten (J. Spronk). — Een uit Noord-Amerika afkomstig adventief gras.
- Alchemilla glabra* (Kale vrouwenmantel): zuid van Werkendam, vochtige berm van het Merwedekanaal, 10 planten, 38.37 (D. Kerkhof) / Rhenen, Bergweg, in wegberm op vochtig, lemig zand, 3 planten, 39.26 (R. van der Meijden).
- Alchemilla gracilis* (Slanke vrouwenmantel): zuidoost van Oldenzaal, Haagse Bosch, vochtig bospad op leem, enkele planten, 29.51 (O. Zijlstra).
- Alchemilla monticola* (Bergvrouwenmantel): Lunteren, zandafgraving op de Goudsberg, 32.47 (A. van de Beek & M. T. Jansen) / Rhenen-Noord, bij camping, op open plek in berm van bospaadje op zand, 5 pollen, mogelijk aangeplant of restant van vroegere vindplaats, 39.26 (R. van der Meijden).
- Alisma gramineum* (Smalle waterweegbree): Brummen, langs afgesloten arm van de IJssel, 33.56 (H. G. Kreeftenberg) / Vianen, in (natuur)zwembad, enige meters uit de oever, enkele tientallen planten, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Terborg, in sloot, 41.31 (opg. H. G. Kreeftenberg).

- Allium oleraceum* (Moeslook): Santpoort, wegberm, tussen lang gras en struikgewas, 25.21 (E.J. Weeda) / Eefde, op dijk langs Twentekanaal (zuidexpositie), 33.37 (G. Boedeltje).
- Allium paradoxum* (Armbloemig look): Amsterdamse Bos, Vogeleiland, enkele velden, 25.44 (M. Kruyt).
- Allium rotundum*: nabij Noord-Scharwoude, op klei, 10 planten, 19.13 (J.J. de Jong) / Egmondse duinen, aan de voet van een duin tussen kruipwilg; voorts aanwezig *Ornithogalum pyramidale*, *Verbascum nigrum* en *Muscari comosum*; 19.31 (H. Snater & C.J.M. Zonneveld).
- Allium schoenoprasum* (Bieslook): Amsterdam, station Muiderpoort, ballastbed bij spoor van Utrecht, enige tientallen pollen (opg. E.J. Weeda) / Amsterdam, ruderaal wegberm langs Provinciale Weg Weesp-Amsterdam, 25.56 (R.C.M.J. van Moorsel) / zuidoost van Rijssen, middenberm A1 bij afslag Rijssen, zandige grond, enkele pollen, 28.53 (E.E. van der Schaaf) / Sliedrechtse Biesbosch, op krib aan de Merwede, 38.54 (E.J. Weeda).
- Allium scorodoprasum* (Slangelook): Lisse, Landgoed Wassergeest, wellicht stinzenplant, vrij veel planten, 24.58 (opg. J.M. de Graaf) / Steenderen, in essen-abelenbos, vele tientallen planten, 33.57 (B. te Linde) / noord van Nijmegen, bij Oosterhout, in oud loofbos, wellicht stinzenplant, vrij veel planten, 40.42 (opg. G. Kurstjens) / oost van Nijmegen, bij Leuth, in schrale dijkvegetatie, 1 plant, 40.54 (opg. G. Kurstjens).
- Alopecurus aequalis* (Rosse vossestaart): Leiden, in ruderaal terrein, enkele planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / west van Lith, bij Kessel, in drassige oeverrand van het Soldatenwiel, 45.14 (opg. A.A. v.d. Heijden & R.C.M.J. van Moorsel) / Winterswijk, in kleigroeve, 41.25 (F. Bos & E.J. Weeda) / Nuenen, ijsbaan 'Het Rijt', op drooggevalen, slibhoudend zand, 51.36 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Alopecurus bulbosus* (Knolvossestaart): Texel, Waalenburg, brak laaggelegen grasland met *Ranunculus sardous*, 9.24 (C.J.W. Bruin & E.J. Weeda).
- Althaea officinalis* (Echte heemst): Amsterdam, bij Noordhollands Kanaal, 25.15 (opg. N. Jonker) / Dordrecht, langs spoor en tussen plaveisel, waarschijnlijk verwilderd, 44.11 en 44.12 (opg. A. Boesveld).
- Alyssum alyssoides* (Bleek schildzaad): Zutphen, open, zandig terrein bij het Twentekanaal, 33.37 (G. Boedeltje).
- Amaranthus albus* (Witte amarant): oost van De Lutte, bij grindhoop, adventief, 29.42 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / Noordwijkerhout, op parkeerplaats tussen plaveisel, 4 planten, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Utrecht, aan rand van caféterras tussen grind, 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Dordrecht, in open vegetatie in wegberm, bodem kleiig, enkele planten, 38.52 (opg. A. Boesveld) / Doetinchem, in bietenakker op zand, één forse plant, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, in ballastbed van fabrieksspoor, enkele planten, 44.11 (opg. A. Boesveld).
- Amaranthus blitoides* (Nerfamarant): Vorden, in open, zandige wegrand langs heg van schapelandje, 33.48 (T. Denters) / Druten, op krib aan de Waal, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente).

- Ambrosia coronopifolia* (Zandambrosia): Zandvoort, op twee plaatsen op zandige ruderaale terreintjes, 24.38 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / zuidoost van Doetinchem, bij Gaanderen, langs spoorbaan en op ruderaal terrein, 40.38 en 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Deurne, tussen weg en fietspad, enkele honderden planten, 52.32 (opg. H. Lammers).
- Amsinckia lycopsoides*: west van Oldenzaal, aan de spoorlijn in open zandgrond, 8 planten, 28.58 (O. Zijlstra).
- Amsinckia menziesii*: oost van De Lutte, in nieuwe berm A1, op lemig zand, 3 planten, 29.42 (Floristische Werkgroep Twente) / Amersfoort, bij de Barneveldsbeek, 32.34 (opg. J. Egelmeers) / Gendt, op recent verzwaarde winterdijk, op kleiig substraat, 40.44 (opg. G. Willink) / west van 's-Heerenberg, Stokkum, in de rand van een weiland en in de berm van een zandweg, enkele tientallen planten, 40.47 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Anacamptis pyramidalis* (Hondskruid): Petten, in ruigte van oude zeedijk met gefaseerd maai-beheer, 2 planten, 14.42 (opg. R. Gronert) / Noordhollands Duinreservaat, vrij veel planten, 19.11 (opg. H. Snater) / noord van Alkmaar, recreatiegebied Geestmerambacht, aan struweelrand, 1 plant, 19.13 (J.J. de Jong) / Noordwijkerhout, in wegberm, 24.57 (B. Zaalberg) / IJmuiden, wegberm, enkele planten, later uitgegraven, 25.11 (opg. mw. Van der Zande) / Zaandam, in wegberm, 25.13 (opg. H. Woerleen & A.J. Rossenaar) / Amsterdam, Westelijk Havengebied, in open duindoornvegetatie, 25. 23 en 25.24 (opg. C. Bank; T. Denters & B. Vreeken) / Oostzaan, in recreatiegebied Het Twiske, 1 plant, inmiddels uitgegraven, 25.25 (J.F.A. Mooren) / Alkemade, in wegberm, 1 plant, inmiddels uitgegraven, 31.21 (opg. W.P. van der Meer) / Botlek-gebied, 1 plant, 37.44 (opg. A. van Meerkerk) / tussen Dreischor en Sirjansland, in schraal, kalkrijk, vochtig hooiland, 43.31 (opg. R. van Loo) / bij Cadzand, Oudelandse polder, in vochtig hooiland, 5 planten 47.58 (opg. R. Steijn) / oost van Sas van Gent, Westdorpe, in grazige wegberm, 54.36 (F. Moelans) / Plateau van Margraten, Groeve 't Rooth, in een lichte bosrandvegetatie, 2 planten, 62.21 (opg. A.N. v.d. Berg). — Een merkwaardig hoog aantal 'losse' vondsten.
- Anagallis tenella* (Teer guichelheil): Noordhollands Duinreservaat, al enkele jaren op de oevers van een duinplasje, 19.41 (opg. H. Snater) / Goeree, Middelduinen, Meinderswaalvallei, enkele tientallen planten, 36.58 (M. Annema) / zuid van spoorlijn Tilburg-Breda, diverse groeiplaatsen op recent geschraapte slootkanten, 50.16 (opg. H. van Loon) / noordwest van Chaam, aan slootkant en in weiland, talrijk, 50.24 (A. van Putten). — Deze soort lijkt gunstig te reageren op nieuwe beheersmaatregelen.
- Anchusa ochroleuca* (Geelwitte ossetong): Kennemerduinen, Hazenberg, 24.28 (E.J. Weeda).
- Anchusa officinalis* (Gewone ossetong): Amsterdam, westelijk havengebied, opgespoten terrein, enkele planten in schrale vegetatie, 25.24 (opg. T. Denters & B. Vreeken) / Huissen bij Arnhem, in uiterwaard west van ontgrondingsplas, in graslandje op zandige grond, 40.33 (opg. Ph. Sollman) / oost van Nijmegen, Ooypolder, zandig ruderaal terrein, 40.53 & 40.54 (opg. Ph. Sollman).
- Anemone ranunculoides* (Gele anemoon): Geldermalsen, zuidelijke Lingedijk, nogal massaal voorkomend over 200 m, 38.46 (opg. H. Brijker).

- Angelica archangelica* (Grote engelwortel): bij Steenderen, tussen basaltbeschoeiing, 33.46 (opg. B. Wijlens) / zuid van Brummen, bij Leuvenheim, aan de rand van moerasbos langs de IJssel, op een zeer ruig begroeide plaats, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg) / diverse plaatsen aan op de Maasoever, 46.21, 58.16, 58.25 & 58.44 (opg. K. Reinink).
- Anthemis tinctoria* (Gele kamille): Schouwen, Ellemeet, strandovergang, 1 plant in het duin, 42.26 (opg. A. v.d. Berg).
- Anthriscus caucalis* (Fijne kervel): oost van Vriezenveen, in ruderaal terrein naast bouwland, 28.25 (C. Abbink) / oost van Didam, op schuin talud langs snelweg, 40.36, 40.37 (H.G. Kreeftenberg & Ph. Sollman) / zuidoost van Zeddum, in zandige, ruderaal terrein, veel planten, 40.48 (opg. Ph. Sollman) / 's-Heerenberg, in ruderaal terrein ± 20 planten, 40.48 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, adventief in een berm bij fabrieksspoor, 1 plant, 44.11 (opg. A. Boesveld) / Dordrecht, fietspad in polder de Zuidpunt, adventief of ingezaaid in de berm op klei, 1 plant, 44.21 (opg. A. Boesveld).
- Apera interrupta* (Stijve windhalm): Zaandam, station, vele tientallen planten langs het spoor, 25.24 (T. Denters).
- Apium inundatum* (Ondergedoken moerasscherm): zuid van De Lutte, in Arboretum Poortbulten, langs drooggevalen oever van vijvertje, 29.41 (opg. J. Kers & O. Zijlstra) / oost van Goor, in kwelslootje, 34.15 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / zuid van Enschede, in poeltje, 34.38 (opg. O. Zijlstra) / drie vindplaatsen zuid van Ruurlo, 34.52, 34.53 en 41.12 (resp. L.J. van den Berg; opg. B. te Linde; B. te Linde).
- Apium repens* (Kruipend moerasscherm): oost van Deventer, op enkele plaatsen langs slootbeek, 33.17 (J. Brouwer) / zuid van Lochem, in en op talud van de Heksenlaak, 34.32 (A. Hertog) / Zeeuws Vlaanderen, bij Oostburg, in ondiepe geul op nat, kalkrijk, licht brak zand, 54.21 (L. Spoormakers & J. Hoogveld). — Buiten het Deltagebied was deze soort na 1947 niet meer gevonden; de vindplaats bij Deventer was ook van vroeger niet bekend.³
- Arabis glabra* (Torenkruid): Terwolde, aan de rivierzijde van de IJsseldijk, 2 planten, 27.55 (E. de Boer) / Gorinchem, in zavelige groenstrook voor het station, 1 plant, 38.56 (opg. A. v.d. Berg) / Beek, onderaan bij 'De Vossenbergh', in droog graslandje aan bosrand, nu dichtgegroeid, sinds 1988 verdwenen, 40.53 (opg. W. Leenders) / oost van Cuijk, tussen Milsbeek en Middelaar, bij Grote Siep, droge greppel op zand, honderden planten, 46.23 (opg. W. Leenders).
- Aristolochia clematitis* (Pijpbloem): Noordwijkerhout, langs fietspad bij Langevelder-slag, onder lage begroeiing, 5 planten (aangeplant?), 24.57 (opg. J.M. de Graaf) / Steenderen, op een stenig oeverdeel met zandige bodem langs de IJssel, 8 planten, 33.46 (opg. B. Wijlens).
- Armeria maritima* (Engels gras): Oostvoorne, zeestrand/slik, 10 planten, 37.31 (opg. KNNV-Voorne PWG) / Breda-Teteringen, bij afrit viaduct, 44.54 (opg. A. Kokx). — De vindplaats op Voorne betreft een nieuwe vestiging.
- Armoracia rusticana* (Mierikswortel): Katwijk a/d Rijn, in wegberm N206, 30.26 (opg. J.M. de Graaf).
- Arnoseria minima* (Korensla): noord van Steenwijk, Woldberg, in roggeakker, meer dan 10 planten, 16.35 (opg. J. Spijkerman & J.J. Kleuver) / Lemele, zandige berm

van onverharde weg, 4 planten, 28.55 (opg. B. Vreeken) / Hilversum, aan rand van roggeakker, 31.18 (opg. R.C.M.J. van Moorsel et al.) / Ruurlo, in berm van zandpad, 34.52 (opg. B. te Linde) / Doetinchem, in graanakker, vrij veel planten, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg).

Artemisia absinthium (Absint-alsem): zuidwest van Zwolle, vrij ruige grazige berm langs fietspad, 21.55 (J. Kers) / Bloemendaal, ruderaal terreintje langs Zeeweg, 24.28 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Zandvoort, ruderaale, zandige wegberm, 24.38 (opg. T. Damm) / De Zilk, op zandige berm, enkele planten, 24.48 (opg. J.M. de Graaf) / tussen Langevelderslag en Zandvoort, langs fietspad, 24.57 (opg. J. van Dijk) / zuid van Epe, Zuuk, in de berm van de oprit van het viaduct, 27.44 (opg. E. de Boer) / west van Ankeveen, op ruderaale zandgrond, 31.17 (opg. J. Bok-Krieger) / nabij Stamproy, in zandafgraving, 57.58 (opg. I. Raemakers).

Artemisia campestris subsp. *maritima* (Duinaveruit): Hillegom, Leidsestraat, 1 plant op ruderaale plaats, 24.58 (opg. J.M. de Graaf) / Wassenaar, in wegberm met duinzand, 1 plant, 30.36 (opg. J.M. de Graaf).

Asplenium adiantum-nigrum (Zwartsteel): Den Helder, fort Erfprins, 9.53 (B. Schrieken) / Haarlem, op walmuur, 25.31 (T. Denters) / Amsterdam, vijf vindplaatsen op kademuren in 25.35 en 25.36 (T. Denters) / Dieren, op muur begraafplaats, 3 planten, 33.55 (opg. I. Vos & M. Horsthuis) / Katwijk aan Zee, 5 planten op muur van gemaal, 30.26 (J. van Dijk) / Rotterdam-Centrum, op drie plaatsen op muren, 37.37 (R. Andeweg).

Asplenium scolopendrium (Tongvaren): Den Helder, op basalten grachtmuur, 2 planten, 9.53 (opg. T. Denters & B. Vreeken) / Hoorn, station, perronkant, 1 plant, 19.27 (opg. A.J. & I. Rossenaar / Westzaan, op sluismuur, noord-expositie, 1 kleine plant, 25.13 / Nigtevecht, op basaltmuur, 2 planten, 25.57 (opg. T. Denters) / Hollands Ankeveen, op waterkerende muur bij molen, 1 plant, 25.58 (opg. T. Denters) / Vorden (Wildenborch), op oude muur in moestuin, grote groeiplaats, 34.41 (opg. Ph. Sollman) / Hagestein, oever van de Lek, tussen basaltblokken, 1 plant, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / zuid van Werkendam, Kille, op donkere plek-ken op een oude sluismuur, 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg).

Asplenium septentrionale (Noordse streepvaren): Zwolle, sluismuur, 21.55 (P. Bremer).⁴

Asplenium trichomanes (Steenbreekvaren): Alkmaar, Noordhollands Kanaal, op basaltmuur met noordoost expositie, 1 plant, 19.23 (opg. T. Denters) / Hoorn, op oude stenen grachtmuur, noordoostexpositie, 1 plant, 19.27 (opg. T. Denters) / Haarlem, op de walmuur van de Leidsevaart, twee groeiplekken, 16 planten op zuidoostexpositie en 20 planten op noordwestexpositie, 25.31 (opg. T. Denters) / Driebergen/Zeist, op perronkant van station, tussen betonplaten, noordexpositie, 1 plant, 32.55 (opg. T. Denters) / Schiedam, op vier vindplaatsen op basalten kademuren, 37.36 (opg. T. Denters).

Aster lanceolatus (Smalle aster): op diverse plekken langs de Maas, 45.18, 45.23, 58.16, 58.52 & 60.12 en op plekken langs de IJssel, 40.15 & 40.24 (opg. K. Reinink).

Aster tradescantii (Kleine aster): Leuvenheim, aan de rand van moerasbos langs de IJssel, op een zeer ruig begroeide plaats, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg).

- Aster tripolium* (Zulte): zuid van Oldenzaal, op opgeworpen zandhoop, 1 plant, 28.58 (opg. O. Zijlstra) / Leuvenheim, langs een plas in een moerasbos langs de IJssel, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Astragalus glycyphyllos* (Hokjespeul): Vianen, op braakliggend industrieterrein met aangevoerd zand en oorspronkelijke klei, 38.28 (D. Kerkhof) / Dordrecht, in middenberm van weg, kleiige bodem, verscheidene planten (adventief), 44.11 (H. Schoorl).
- Atriplex glabriuscula* (Kustmelde): Terschelling, waddijk bij Seerijp, 2 planten, 5.12 (T. Denters) / Katwijk, bij uitwateringssluizen op steenglooing, 30.26 (J. van Dijk). — De soort is waarschijnlijk minder zeldzaam dan werd vermoed, maar is alleen aan de rijpe vruchten met zekerheid herkenbaar; deze zijn meestal pas vanaf midden september aanwezig.
- Atriplex portulacoides* (Gewone zoutmelde): Katwijk, bij uitwateringssluizen, aan de zeekant tussen keien, 1 plant, 30.26 (opg. J. van Dijk).
- Azolla filiculoides* (Grote kroosvaren): west van Dedemsvaart, Balkbrug, in stilstaand, voedselrijk water, 22.31 (opg. R. Haveman) / Zutphen, in de Vierakkersche Laak (wetering), vrij veel, 33.47 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / Enschede, in vijver op lemige grond, niet massaal, 34.17 (opg. P.F. Stolwijk & O. Zijlstra) / Borculo, in enkele sloten, massaal, 34.33 (B. te Linde) / Borculo, in de slinge achter de stuw, 34.43 (opg. B. te Linde) / Ruurlo, in greppel langs houtwal, met 1 dm diep water, massaal over honderden meters, 34.53 (opg. B. te Linde) / Weert, langs weg bij Boshoven-Vraker, dominant aanwezig in 4 à 5 m brede sloot, 57.38 (opg. I. Raemakers). — De uitbreiding van deze soort is een illustratie van de toenemende watervervuiling met fosfaten.⁵
- Barbarea intermedia* (Bitter barbarakruid): Amsterdam, in grasveld langs autoweg, 25.36 (G. van Zanen) / oost van Oldenzaal, in wegberm op lemig zand, enkele planten, 29.41 (opg. P. Spee & O. Zijlstra) / Utrecht, in berm, 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / noord van Overdinkel, in akkerrand, ± 80 planten, 35.12 (opg. J. Kers, J. Bielen & O. Zijlstra) / west van Zuid-Beijerland, Nieuwendijk, aan slootberm, 43.25 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer).
- Barbarea stricta* (Stijf barbarakruid): Marken, tussen basaltblokken van de dijk aan de noordkant, 20–25 planten, 25.18 (T. Damm e.a.) / Etten, bij een steenfabriek, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Tolkamer, langs de vluchthaven, 40.45 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Tolkamer, onderaan puinhelling bij de Rijn, 40.55 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Berteroa incana* (Grijskruid): Ankeveen, in brede, zandige wegberm, 31.17 (opg. J. Bok-Krieger).
- Bidens radiata* (Stralend tandzaad): op diverse plaatsen langs de Waal, 39.37, 39.47, 39.48, 40.41 (M.T. Jansen).⁶
- Botrychium lunaria* (Gelobde maanvaren): west van IJmuiden, noord-helling, meer dan 120 stengels, 24.18 (opg. E.J. Weeda) / bij Zandvoort, Kraansvlak, op noordhelling van hoog duin nabij spoorlijn, meer dan 100 stengels, 24.38 (opg. E.J. Weeda) / zuid van Rijssen, in grazige leemkuil, 3 planten, 28.53 (opg. T. Klomphaar, P.F. Stolwijk & O. Zijlstra) / west van Baarle Nassau, Hollandsche Bossen, in schraal graslandje, enkele tientallen planten, 50.44 (opg. G. Adams) / Wahlwiller, berm holle weg, 62.33 (H. Meertens).⁷

- Brachiaria extensa* Chase: Amstelveen-Buitenveldert, in plantsoen, 25.45 (J. Bakker).
- Briza media* (Beverijtes): Heemskerk, in schraal grasland ten noorden van Kasteel Marquette, tientallen planten, 19.52 (opg. T. Denters) / Noordwijk, Noordduinen, langs pad onder licht kreupelhout, 24.57 (opg. J. van Dijk) / Bussum, in schrale vochtige vegetatie op zand, 25.58 (H. de Mars) / Dordrecht, oude gedeelte begraafplaats, in grasveld op klei, enkele tientallen planten, 44.12 (A. Boesveld).
- Bromus arvensis* (Akkerdravik): Leeuwarden, station, zandige straatberm, 6.51 (S. Braaksma) / Rotterdam, IJsselmonde, op geluidswal, 37.48 (R. Andeweg) / Dordrecht, in open vegetatie in wegberm op klei, ongeveer 20 planten (advatief), 44.11 (A. Boesveld).
- Bromus carinatus* (Gekielde dravik): bij Doetinchem, Braamt, grasberm, 40.37 (Ph. Sollman) / Rotterdam-West, wegkant, 37.36 (R. Andeweg).
- Bromus catharticus* (Paardegras): Lisse, in berm langs sloot, meerdere planten, 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Utrecht, tussen stenen bij 'Prinsenhof', 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Bromus diandrus*: Winterswijk, in plantenbak voor bankgebouw, 41.26 (F. Bos).
- Bromus japonicus*: Oldenzaal (Westwal), in zandig perkje, 28.48 (O. Zijlstra).
- Bromus racemosus* (Trosdravik): zuid van Hardenberg, Rheezer maten, in hooiland, veel planten, 22.44 (opg. J.J. Kleuver).
- Buglossoides arvensis* (Ruw parelzaad): zuid van Hoorn, bij Schardam, in wegberm, 10 planten, 19.36 (T. Denters) / Alphen a/d Rijn, in open vegetatie op zandig industrieterrein, 31.31 (A. Boesveld) / zuid van Didam, op helling langs snelweg, 40.36 (Ph. Sollman) / Doetinchem, in graanakker, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Schinnen/Hegge, op taluds en wegkanten, veel planten, 60.52 (J. Egelmeers).
- Bunias orientalis* (Grote hardvrucht): noordoost van Doetinchem, Langerak, in de berm aan weerszijden van de grote weg, verscheidene planten, 40.27 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Bupleurum falcatum* (Sikkelgoudscherm): Sint Pietersberg, kalkgrasland, 61.38 (J.H.J. Schaminée & S.M. Hennekens).⁸
- Callitriche brutia* (Gesteeld sterrekroos): oost van Gramsbergen, 22.36 (Floristische Werkgroep Twente).⁹
- Callitriche hermaphroditica* (Rond sterrekroos): oost van Leeuwarden, bij Kleingeest, in heldere vijver van eendekooi, 6.52 (H. Jager) / Noordoostpolder, in infiltratiesloten van Vollenhove tot ter hoogte van Blankenham, 16.52 (opg. P. Bremer).
- Camelina sativa* (Huttentut): Egmond, de Bleek, op steile zuidhelling, 19.31 (H. Doing, J.H.J. Schaminée e.a.) / De Zilk, op berm Leidsevaart (soort vuilstort), enkele planten, 24.58 (opg. J.M. de Graaf) / Hillegom, in niet bespoten aanplant in gemeentepantsoenen, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / Nieuw Vennep, verspreid langs weg, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / Maurik, op droge berm, 39.24 (L. van Erk).
- Cardamine amara* (Bittere veldkers): Ruurlo, in oeverzone van de Slinge, plaatselijk vrij veel, 34.43 en 34.53 (B. te Linde) / Oost-Maarland, langs kleigat, 61.38 (E.J. Weeda).

- Cardamine impatiens* (Springzaadveldkers): aan de Ov. Vecht bij Vechterweerd, op ruige oever op aangevoerde stortsteen, 21.57 (opg. P. Bremer) / oost van Bussum, in wegberm, 5 planten, 26.51 (opg. J.B.M. Frencken) / Hilversum, Corversbos, langs bosrand, enkele planten, 31.18 (opg. J.B.M. Frencken) / Borculo, bovenaan greppel, diverse planten, 34.43 (B. te Linde) / Everdingen, tussen basaltblokken op vochtige krib van Lek-oever, 38.28 (D. Kerkhof) / Oost-Maarland, langs kleigat, 61.38 (E.J. Weeda). — De soort is zich duidelijk aan het uitbreiden.
- Carduus crispus* × *nutans*: oost van Vianen, in uiterwaard, tussen de stamouders, 38.18 (D. Kerkhof).
- Carex appropinquata* (Paardehaarzegge): Ruurlo, zuidelijk broek, in spoorssloot, 1 plant, 34.53 (B. te Linde).
- Carex brizoides* (Trilgraszegge): Noordoostpolder, Waterloopbos, aan rand beukebosje, op preglaciaal zand, 21.13 (opg. P. Bremer). — Opnieuw een vindplaats van deze bijzondere zeggesoort wier 'oecologie' moeilijk te omschrijven valt.
- Carex caryophylla* (Voorjaarszegge): Havelterberg, 16.47 (M. Perdeck).¹⁰
- Carex diandra* (Ronde zegge): Texel, Muy-vlakte, ongeveer 20 planten, 9.14 (D. Junhoff). — Een recente vestiging.
- Carex distans* (Zilte zegge): Noordwijkerhout, Oosterduinsemeer, in grasland op oud zanddepot, 24.58 (opg. J. van Dijk).
- Carex divulsa* (Groene bermzegge): noord van Slenaken, langs bospad, enkele pollen, 62.32 (H. Duistermaat).
- Carex echinata* (Sterzegge): zuid van Vlagtwedde, bij Wollinguizen, aan vijver, 13.43 (A.M. Nieuwenhuijs) / Eibergen, op vochtige bosweg, diverse planten, 34.44 (opg. B. te Linde) / Ruurlo, in gegraven poel, 1 pol, 41.12 (B. te Linde).
- Carex flava* (Gele zegge): Zeewolde, 20 polletjes in spontaan berkenbosje op pleistoceen schelpenzand, 26.46 (A.J. Hertog) / Zuilichem, kleiputten, tientallen pollen, 44.18 (J. van der Star & E.J. Weeda).
- Carex muricata* (Dichte bermzegge): Amerongen, aan de voet van de Amerongse berg, langs voetpad in open loofbos, 39.15 (T. Denters).
- Carex oederi* subsp. *oederi* (Dwergzegge): zuid van Boxmeer, Stevensbeek, zandige oever van recent gegraven visvijver, 46.53 (opg. F. Reijerse).
- Carex oederi* subsp. *oedocarpa* (Geelgroene zegge): noord van Venray, bij Overloon, in natte greppel, 52.14 (opg. F. Reijerse).
- Carex pallescens* (Bleke zegge): Dalfsen, in buitendijks bos, enkele pollen, 21.57 (opg. P. Bremer) / op twee plaatsen oost van Goor, in loofbosje en sloottalud, 34.14 en 34.15 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / oost van Borculo, Haarlo, in talud van waterschapsleiding door loofbos, 34.44 (opg. B. te Linde) / op twee plaatsen west van Doetinchem, in greppels langs wegkanten, 40.28 en 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Carex pulicaris* (Vlozegge): Texel, Eierlandse Duinen, in matig vochtige vallei, 4.54 (C.J.W. Bruin).
- Carex praecox* (Vroege zegge): Zutphen, op zuidhelling van dijk langs het Twentekanaal, 33.37 (G. Boedeltje). — Over deze verrassende nieuwe vindplaats van deze zeer bedreigde soort zal in een van de komende afleveringen van *Gorteria* nader verslag worden gedaan.

- Carex sylvatica* (Boszegge): Zuidelijk Flevoland, Voorlanden, 3 pollen in soortenrijk grasland, 32.14 (W. Timmers & A. J. Hertog).
- Carex vulpina* (Voszegge): tussen Doetinchem en Braamt, langs de provinciale weg bij Stroombroek in een vochtige greppel, verscheidene pollen, 40.38 (opg. H. G. Kreeftenberg).
- Centaurium erythraea* (Echt duizendguldenkruid): Haarlemmermeer, NS-terrein, plaatselijk massaal, 25.52 (opg. J. M. de Graaf).
- Centaurium pulchellum* (Fraai duizendguldenkruid): Zandvoort, in vochtig voormalig duinakkertje in Amsterdamse Waterleidingduinen, 24.38 (opg. T. Damm) / Nieuwegein, in grazige kom met ijl riet op vochtige zandbodem, 38.17 (opg. D. Kerkhof) / Lobith, langs een baggergat, 40.46 (opg. H. G. Kreeftenberg) / Dordrecht, industrieterrein Dordtse Kil, op vochtig zand, enkele tientallen planten, 44.11 (opg. A. Boesveld).
- Cerastium brachypetalum* (Grijze hoornbloem): Simpelveld, stationsemplacement, enkele duizenden planten, 62.24 (J. Cortenraad). — De eerdere vondst van deze soort in de Millingerwaard (1944) betrof planten zonder klierharen, de te Simpelveld gevonden planten zijn dicht tot vrij dicht beklierd. We blijven benieuwd of deze soort vaste voet in Nederland weet te krijgen.¹¹
- Cerastium diffusum* (Scheve hoornbloem): Katwijk, in de zeereep, 24.47 (opg. J. van Dijk) / Halfweg, op stukgecosst opgespoten terrein, 25.33 (opg. T. Denters) / Noordwijkerhout, langs een nieuw paadje in zandig bollenlandje, 30.17 (opg. J. van Dijk).
- Ceratophyllum submersum* (Ongedoornd hoornblad): Lonnekermeer, in zoetwatervegetatie, grens 28.57/58 (G. Arts) — Behalve bij Maastricht is deze soort nooit eerder buiten het kustgebied aangetroffen / Almere-Haven, plaatselijk veel in vijvers in Kromslootpark, 25.48 (W. Timmers & A. J. Hertog).
- Chaerophyllum bulbosum* (Knolribzaad): oost van Vianen, Houten, Honswijker Waarden, op strekdam langs de Lek, 25 à 30 planten, 38.28 (opg. D. Kerkhof).
- Chenopodium ambrosioides*: Boxmeer, industrieterrein, 15 planten, 46.43 (F. Reijerse).
- Chenopodium botrys* (Druifkruid): Hoogersmilde, in recent omgewerkte berm, 17.11 (M. Perdeck) / Weesp, nabij station Weesp op grind langs spoorlijn, 25.47 (opg. R. C. M. J. van Moorsel) / noord van Leerdam, in pioniervegetatie op droge klei in pas aangelegde wegberm, 1 plant, 38.37 (opg. D. Kerkhof) / langs het spoor van Arnhem naar Rheden, bij Kruishorst, 1 plant, 40.14 (opg. C. F. van Beusekom) / tussen Nijmegen en Mook langs het spoor, enkele tientallen planten, 46.12 (opg. W. Leenders).
- Chenopodium hybridum* (Esdoornzanzevoet): Utrecht, in schooltuinencomplex in geploegde en met gras ingezaaide voormalige tuin, 31.58 (opg. A. A. van der Heijden) / Enschede, bij parkeerplaats, ruderaal, 1 plant, 34.18 (O. Zijlstra) / Lexmond, Polder Achthoven, op kaalgetrapte grond bij de ingang van een weiland, op droge klei, ± 20 planten, 38.26 (opg. D. Kerkhof) / west van Vianen, Helsdingen, onkruid in een moestuin op vochtige rivierklei, talrijk, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Everdingen, zeer talrijk in een tuin, op vochtige klei, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Bommel, in ruderaal berm op klei, 40.43 (opg. Ph. Sollman) /

- Dordrecht, in een plantsoen op klei, 1 plant, 44.11 (A. Boesveld) / Dordrecht, in ruderaal terrein op klei, 7 planten, 44.12 (A. Boesveld) .
- Chenopodium murale* (Muurganzevoet): Hillegom, op groot ruderaal toekomstig bouwterrein met zandgrond, veel planten, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / Noordwijk, bij een melkstal, honderden planten, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Rijnsburg, oostkant van Oude Rijn, in een verwaarloosde kwekerij, tamelijk veel planten, 30.26 (opg. J.M. de Graaf) / Vlaardingen, op zandige klei onder een heg, 37.35 (opg. B. van As) / Dordrecht, op een binnenplaats tussen plaveisel, 9 planten, 38.52 (A. Boesveld) / noord van Hoog-Keppel, in bietenland op kleiige grond, vrij veel planten, 40.17 (opg. J. Fentrop & Ph. Sollman) / zuidoost van Zevenaar, in akkerrand op zware klei, 40.35 (opg. Ph. Sollman).
- Chenopodium pumilio* (Liggende ganzevoet): Noordwijk, in bouwterrein, ongeveer 20 planten, 30.17 (opg. J.M. de Graaf & J. van Dijk) / Hilversum, op kale, zandige bodem bij spoorwegovergang, 32.21 (opg. A.A. van der Heijden & R.C.M.J. van Moorsel) / Heelsum, op strand van de Rijn tussen kribben, 5 planten, 40.21 (C.F. van Beusekom, W. Bosman & P. van den Munckhof).
- Cicendia filiformis* (Draadgentiaan): west van Nijverdal, Haarle, op ijsbaan op lemige grond, 28.31 (opg. O. Zijlstra).
- Cirsium dissectum* (Spaanse ruiter): zuid van Lexmond, Zederik, in verland putje met schraallandvegetatie op natuurlijk veen, vele tientallen planten, 38.37 (opg. D. Kerkhof).
- Cirsium eriophorum* (Wollige distel): zuidoost van Middelburg, Boomdijk, 48.34 (J. van Kasteel). — Een spontane uitbreiding?
- Claytonia sibirica* (Roze winterpostelein): Schagen, in plantsoenen, 14.43 en 14.44 (opg. D. Wolfskeel) / Hillegom, tussen plaveisel, 1 plant, 24.58 (opg. J.M. de Graaf) / Driene, oost van Hengelo (Ov.), op beide oevers van de Esch- of Wiedicksbeek, waar deze door vrij open, gemengd loofbos stroomt, op zandige grond, 28.57 (opg. E.E. van der Schaaf) / zuid van Noordwijk, in verwilderd parkbosje, 30.16 (opg. J. van Dijk) / Wassenaar, diverse vindplaatsen, 30.36 (opg. J.M. de Graaf).
- Clematis vitalba* (Bosrank): Schagen, 'in toenemende mate verwilderend', 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) / Aerdenhout, 't Kopje, enkele kleine planten op verschillende plaatsen, 25.31 (opg. J.M. de Graaf) / langs het Hollandsch Diep, ten noordoosten van de Haringvlietbrug bij een ruigte, 43.26 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer) / Veerse meer, Aardbeieneiland, in wilgenopslag op zand, 48.24 (opg. A.A.M. van Haperen & De Keuning). — De Bosrank rukt steeds verder op.
- Cochlearia officinalis* subsp. *anglica* (Engels lepelblad): Goeree, Kwade Hoek, kreekwanden, 36.58 (M. Annema, A.J.M. Jansen & E.J. Weeda). — In het Deltagebied was deze ondersoort sinds 1975 niet meer gevonden.¹²
- Cochlearia officinalis* subsp. *officinalis* (Echt lepelblad): noord van Hoedekenskerke, aan de Westerschelde, 48.47 (E.J. Weeda) / bij Terneuzen, onder aan dijkvoet, 1 plant, 48.57 (opg. J.M. de Graaf).
- Coincya cheiranthos* (Muurbloemmosterd): Oeffelt, in wegberm, 46.33 (F. Reijerse).
- Colchicum autumnale* (Herfsttijloos): Olst, bij winterdijk, in de zoom van een singel, later overgroeid met Dauwbraam, 27.45 (opg. P. Bremer).

- Conium maculatum* (Gevlekte scheerling): Ane (bij Gramsbergen), op de molenbelt van de Aner molen, 22.25 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / bij Aalsmeer, Rijsenhout, aan water, 25.53 (J. Bakker) / zuidelijk Flevoland, Hulkesteinse bos, op open plek in jong bosgebied, 26.44 (A.J. Hertog) / Hilversum, Cronebos, 5 planten in berm van grindweg, 32.51 (H. Nuijen) / Amersfoort, op de hoek van een bosweg, 32.33 (opg. J. Egelmeers) / Neede, in zandig grasland, 34.34 (opg. Ph. Sollman) / Doetinchem, in de berm van een zandweg, enkele planten, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / noord van Dinxperlo, Sinderen, in en langs de rand van een populierenbosje aan de Keizersbeek, vrij veel planten, 41.42 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / bij Drost, in een bosrand, 44.54 (opg. B. van Dijk).
- Corispermum leptopterum* (Smal vlieszaad): Naarden, in ruderaal strook, 25.58 (opg. A.A. van der Heijden) / Eemnes, bij steenopslag, 26.52 (opg. A.A. van der Heijden) / Hilversum, als 'steppenroller' langs pas aangelegde weg, 31.28 (opg. A.A. van der Heijden) / Bemmeloord, Gendt, Doornenburg, Kekerkdom en Millingen, op relatief vroeg droogvallende strandjes langs de Waal, 40.42 en 40.43 (opg. G. Willink) / Oosterschelde, Neeltje Jans, 42.44 (opg. B.L.J. van Leeuwen).
- Coronilla varia* (Kroonkruid): Terwolde, in de berm van de IJsseldijk, 27.55 (E. de Boer) / Enschede, op braakliggend terrein aan de spoorlijn, 34.17 (opg. O. Zijlstra) / Vianen, hoog op een slootkant op vochtige zavel, 38.28 (opg. D. Kerkhof).
- Coronopus didymus* (Kleine varkenskers): Winterswijk, 41.15 (opg. J.M. de Graaf).
- Corrigiola litoralis* (Riempjes): Ruurlo, spoortalud, enkele planten, 34.53 (B. te Linde).
- Cotula coronopifolia* (Goudknopje): Polder Oostzaan, in drooggevallen greppel in vochtig grasland, massaal, 25.14 (opg. T.A. Baas & T. Damm). — Al weer een nieuwe vindplaats van deze sinds de 18e eeuw ingeburgerde, maar weinig standvastige, uit Zuid-Afrika afkomstige soort.
- Crambe maritima* (Zeekool): Camperduin, Hondsbossche Zeewering, 3 planten, (opg. R. Gronert) / Maassluis, in bazaltglooiing van de Nieuwe Waterweg, 37.34 (opg. W. Jongejan) / Terneuzen, 1 plant tussen andere zoutwaterplanten bij de jachthaven, 54.17 (opg. J.M. de Graaf).
- Crepis paludosa* (Moerasstreepzaad): Montferland, oost van Beek, in de bron van Klein Peeske op blubberige grond, 40.47 (opg. P.A. Bakker & Ph. Sollman).
- Crepis setosa* (Borstelstreepzaad): Groesbeek, berm Ashorst, 46.23 (E.J. Weeda).
- Crepis tectorum* (Smal streepzaad): Borger, in droge, wat schrale akkerrand, 12.57 (opg. S. de Goeij, R.C.M.J. van Moorsel & M. Siebum) / Haarle-Nijverdal, rand van een rogge-akker, 28.31 (J.H. Alferink) / Neede (Achterhoek), open plekje in grasberm, 34.33 en 34.43 (Ph. Sollman) / Vianen, op droog zandstrand langs de Lek, 1 plant, 38.18 (opg. D. Kerkhof) / Vianen, Polder De Biezen, bezuiden kruising A2/A27, op grond die is aangevoerd om enige greppels in een weiland te dempen, 10 à 15 planten, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / noord van Leedam, in pionierbegroeiing op een berm van een recent aangelegde weg, op droge klei, 10 verspreid voorkomende planten, 38.37 (opg. D. Kerkhof) / in kleiige wegbermen te Zevenaar, 40.35 (opg. Ph. Sollman).
- Crithmum maritimum* (Zeevenkel): kust Noord-Beveland, tussen stenen van de glooiing langs het gors, 42.56 (G. Groen).

- Crocus tommasinianus* (Boerenkrokus): Texel, in sneeuwklommenbosje, 9.33 (opg. W. Eelman).
- Cucubalus baccifer* (Besanjelier): Rhenen, Grebbeberg, 39.26 (opg. D. Prins, M. Jansen) / Terborg, op drie plaatsen in bosranden, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Cuscuta campestris* (Veldwarkruid): Ruinen, Benderse, in worteltjesakker, 17.41 (M. Perdeck) / Zevenaar, in de middenberm van de autosnelweg, flinke kluwen, 40.35 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Terborg, op omgewerkte grond, 41.31 / Middeharnis, op kwekerij van Zomeraster (*Callistephus chinensis*), massaal, een kwart van de oogst ging verloren, 43.23 (S.H. van Driel).
- Cuscuta epithymum* (Klein warkruid): Loon op Zand, Huis ter Heide, bij een bospad, 44.57 (opg. G. Verschueren).
- Cuscuta europaea* (Groot warkruid): noordoost van Zutphen, Almen, in plantsoen, 33.28 (opg. T. Denters) / oost van Lochem, in esdoorn-aanplant langs het Twentekanaal, op Hondsdraf en Grote brandnetel parasiterend, 34.22 (G. Boedeltje) / zuidoost van Vianen, Houten, Honswijker Waarden, in ruigten op een strekdam en kleiige oever van de Lek, 3 populaties op natte standplaatsen, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Silvolde, in een oude houtwal langs de Geesinkbeek, vrij veel en metershoog, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / zuid van Strijen, Plaat van het Land van Essche, in een zeer dichte ruigte langs het Hollandsch Diep, 43.38 (opg. H.P. Steenbeek-Duitemeijer).
- Cuscuta lupuliformis* (Hopwarkruid): Rijnsburg, in proeftuin, veel aanwezig op *Trachelium*, 30.27 (D. Krijger) / Druten, op een krib aan de Waal, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / langs de IJssel op drie plekken met kribben, 33.46 en 40.15 (opg. K. Reinink).
- Cynoglossum officinale* (Veldhondstong): Muiderzand, 1 plant tussen struweel, 25.48 (A.J. Hertog).
- Cyperus fuscus* (Bruin cypergras): noord van Borne, op drooggevallen slootkant op venige grond, 1 plant, 28.37 (opg. J.Kers & O. Zijlstra) / Woudrichem, Oudendijkse Gat, in drooggevallen zijtak van de Merwede, enkele planten, 38.56 (opg. A.H. v.d. Berg) / op twee plaatsen bij Zevenaar, in een kolkje west van Campuysen op een droogvallende oever en in Rijnstrangen op opdrogende oevers en strandjes, 40.35 (opg. Ph. Sollman) / Ewijk, in drooggevallen slik van een deel van de strang met vrijwel stilstaand water, 40.41 (opg. G. Kurstjens) / noord van Nijmegen, Vlietberg-haven, op drooggevallen, kale, kleiige bodem, 1 plant, 40.42 (opg. G. Kurstjens) / noord van Roermond, slikkerige oever van een grindgat langs de Maas, 27 planten, 58.44 (opg. K. Reinink).
- Cyperus longus*: Huizen, Oostermeent, in sloot op zandgrond met kwel, grote plek, 26.52 (A. Farjon).
- Cyrtomium falcatum* (IJzervaren): Amsterdam (centrum), op kademuur van Oosteronderdoorgang bij het IJ, 1 plant, 25.35 (opg. T. Denters) / Amsterdam, op de trapmuur van de brug bij het Overtoom, zuid-expositie, 1 plant, 25.34 (opg. T. Denters) / Rotterdam, Waalhaven, op pier, 37.47 (R. Andeweg).
- Cystopteris filix-fragilis* (Blaasvaren): Amsterdam, Tuindorp, op oude muur van ge-
maal, 'maar liefst 50 prachtige planten', 25.25 (T. Denters) / Haarlem, op vochtige basaltmuur aan het water van de Nieuwe Gracht, 1 plant, 25.31 (opg. J.M. de

- Graaf) / Amsterdam-West, op een basaltmuur met noord-expositie van de Westlandgracht, 1 plant, 25.35 (opg. T. Denters) / oost van Cuijk, op een laag muurtje op landgoed 'De Tongelaar', enkele tientallen planten, 46.31 (opg. W. Leenders).
- Dactylorhiza maculata* (Gevlekte orchis): Nieuwegein, in grazige vegetatie op vochtig zand in een door wegen omsloten kom, 3 of 4 planten, 38.17 (opg. D. Kerkhof).
- Dactylorhiza sphagnicola* (Veenorchis): Groote Peel, 58.22 en Brunsummer Heide, 60.44. Zie Kreutz 1993.¹³
- Desmazeria rigida* (Stijf hardgras): Amsterdam, Sloterdijk, op braakliggend terrein, 25.34 (S. Pepping) / Delft, tussen stoeptegels, 1 pol, 37.15 (R. van der Ham).
- Dianthus armeria* (Ruige anjer): Amsterdam, Entrepotdok, op een zandige greppelrand in 'stabiele' vegetatie langs voormalige spoorbaan, vele tientallen planten, 25.35 (F. Nordheim & T. Denters) / Terwolde, aan de rivierzijde van de IJsseldijk, 1 plant, 27.55 (E. de Boer) / Leiden, in een klein ruderaal, kleiig terrein, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / oost van Goor, in vergraven terrein aan de zuidoever van het Twente-kanaal, in een half-open grazige vegetatie op lemig zand, 4 planten, 34.14 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / Heveadorp, langs de Seelbeek, 40.21 (opg. J.P.M. Witte).
- Dianthus carthusianorum* (Kartuizer anjer): Halfweg, opspuiterrein ten zuidoosten van de Groote Braak, 25.33 (T. Denters, B. Vreeken & K. Rotink).
- Dianthus deltoides* (Steenanjer): zuid van Vlagtwedde, Wollinghuizersluis, op enkele plaatsen in berm Ruiten-A, 13.43 (opg. A.M. Nieuwenhuijs).
- Dipsacus fullonum* (Grote kaardebol): Flevoland, bij een weggetje vanaf de Knardijk naar hut De Grauwe Gans, 3 planten, 26.14 (opg. J.B.M. Frencken).
- Dipsacus pilosus* (Kleine kaardebol): zuid van Losser, in ruigte langs de Dinkel, 17 planten, 35.12 (opg. J. Kers).
- Draba muralis* (Wit hongerbloempje): oostelijk Flevoland, Knardijk, op diverse plekken op sloottaluds en aan schouwpaden, enkele tientallen planten op grazige, open, zandige plaatsen, 26.25 (A.J. Hertog).
- Echinodorus ranunculoides* (Stijve moerasweegbree): Nuenen, ijsbaan 'Het Rijt', op drooggevallen slibhoudend zand en algen, 51.36 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Echinodorus repens* (Kruipende moerasweegbree): Nederweert, verspreid langs de randen van een ven, 58.31 (H. Verheij).
- Elatine hexandra* (Gesteeld glaskroos): west van Sprang-Capelle, ijsbaan Het Eendeneest, 44.46 (opg. A. Wagemakers) / zuid van Valkenswaard, langs de zandige oeverlijn van een recreatieplasje, 57.14 (J. Veen) / Nederweert, De Banen, vier plekken, 58.31 (H. Verheij).
- Eleocharis acicularis* (Naaldwaterbies): Dordrecht, bij het Jeugdorp in matig voedselrijke sloot op rivierklei, meerdere planten, 38.52 (A. Boesveld) / Nieuw-Dijk bij Didam, langs een voormalig baggergat, 40.36 (opg. H.G. Kreeftenberg) / noord van Aalten, Bredevoort, langs een beek, op opengetrapte plekjes vlakbij de waterkant, vrij veel planten tussen gras, 41.24 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Eleocharis quinqueflora* (Armbloemige waterbies): bij Weerselo, Lemseleermaten, op lemig zand in natuurontwikkelingsproject, 28.38 (F. Eysink) / Boddenbroek, gem. Ambt-Delden, 34.25 (O. de Bruijn). — In het binnenland was deze soort bijna verdwenen.

- Elymus caninus* (Hondstarwegras): noord van Leerdam, in verwaarloosde griend, flinke groeiplaats, 38.37 (D. Kerkhof).
- Equisetum hyemale* (Schaafstro): oost van Vorden, Kieftskamp, in bos langs een sloot, flinke groeiplaats, 34.41 (opg. A.C. Hoegen).
- Equisetum sylvaticum* (Bospaardestaart): noordwest van Hoogezand, in ruige, deels grazige begroeiing op sloottalud op vochtige, zandige bodem bij zandwinningsplas, meer dan 20 planten, 7.45 (opg. G. Klerken & S. Westerbrink).
- Eragrostis minor* (Klein liefdegras): Druten, op strand aan de Waal, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / Dordrecht, tussen plaveisel, 1 plant, 38.52; in bal-lastbed bij fabrieksspoor, enkele tientallen planten, en op een rangeerterrein, ook meerdere planten, 44.11 (A. Boesveld).
- Eragrostis pilosa* (Straatliefdegras): Babberich, tussen straatstenen, 40.35 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Terborg, tussen straatstenen, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Erica cinerea* (Rode dophei): Hellendoorn, tussen Struikhei groeiend in wegberm, 28.32 (H.G. Verbeek).
- Erigeron annuus* (Zomerfijnstraal): Aalsmeer, in braakliggend terrein, 25.53 (opg. J. Bakker) / Wassenaar, op oud, begroeid deel van een vuilnisbelt, diverse planten, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / Leuvenheim, aan de rand van moerasbos langs de IJssel, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Hengelo (Ov.), in ruderaal terrein naast industriegebied, 34.17 (P. Spee) / Ameide, Lekdijk, binnendijks in braakliggende groentetuin, 38.26 (J. van Stralen & W. Jongejan) / Dordrecht, in een berm op zandige rivierklei, enkele planten, 44.22 (A. Boesveld) / Schinnen, op oude mijnspoordijk, 1 plant, 60.53 (opg. J. Egelmeers).
- Eryngium campestre* (Echte kruisdistel): Castricum, tussen stoeptegels, 19.42 (opg. T. Verheggen).
- Erysimum hieracifolium* (Stijve steenraket): Brakel, 10 planten op een krib, 38.58 (A.J. Hertog) / Zeddum, op droge zandige helling van voormalige zandafgraving, 40.37 (E. Kneepkens) / Zeddum, op diverse plekken in en bovenlangs de tennis-kuil op enigszins ruderaal, droge, vrij schrale zandgrond, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Euphorbia cyparissias* (Cipreswolfsmelk): oost van Nijverdal, op zandige, droge greppelrand, ongeveer 30 planten, 28.33 (opg. P.F. Stolwijk & O. Zijlstra).
- Euphorbia exigua* (Kleine wolfsmelk): Brummen, op klei, 33.46 (opg. H.G. Kreeftenberg) / zuid van Doetinchem, in een bietenakker op klei, 1 forse plant, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / zuidoost van Werkendam, op omgewerkte kleihopen, enkele tientallen planten, 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Euphorbia lathyris* (Kruisbladige wolfsmelk): Terborg, verwilderd in vochtige greppel, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Euphorbia palustris* (Moeraswolfsmelk): Uitdam, nabij gemeentegrens Amsterdam-Waterland, aan de buitenzijde van de Waterlandse Zeedijk, 25.27 (opg. J.J. Frieswijk).
- Euphorbia stricta* (Stijve wolfsmelk): Steenderen, op kleilig talud van schouwpad, 33.57 (B. te Linde) / Winssen, Biezenwaard, in graslandje langs bos, 2 planten, 39.48 (S. de Goeij).¹⁴

- Euphrasia stricta* (Stijve ogentroost): oost van Nederweert, waterschapssloot 'De Hollander' langs De Zoom, in grazige slootkant op zand, meer dan 50 planten, 58.22 (opg. I. Raemakers).
- Festuca heterophylla* (Draadzwengkras): west van Bergen, in wegberm, 19.12 (B. Kruijsen).
- × *Festulolium loliaceum* (Trosraaigras): Dordrecht, Zuidplaatje, in vochtig grasland op matig voedselrijke rivierklei, tamelijk algemeen, 44.22 (A. Boesveld).
- Ficus carica* (Vijg): Amsterdam, op basaltglooiing, zuidzijde van de strekdam IJmeer, 1 grote boom, 25.36 (opg. M. Melchers).
- Filago vulgaris* (Duits viltkruid): Amsterdam-West, Ruigoord, opgespoten terrein, 25.23 (T. Denters, B. Vreeken & E. J. Weeda).
- Fumaria capreolata* (Rankende duivekervel): Oldenzaal, in een perkje, ongeveer 30 planten, 29.41 (O. Zijlstra) / Zevenaar, op drie plaatsen in plantsoentje en in zandige tuinen, 40.35 en 40.36 (Ph. Sollman) / noord van Zeddum, Braamt, op diverse plaatsen, ruderaal, veel planten, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Doetinchem, langs een bospad (30 planten) en langs een graanakker (1 plant), 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Pannerden, ruderaal op zware klei in de Kijfwaard op twee groeiplaatsen, 40.45 (opg. Ph. Sollman). — Deze neofiet van voedselrijke, ruderaal plaatsen is klaarblijkelijk minder zeldzaam dan in de Flora¹⁵ werd aangenomen.
- Fumaria muralis* (Middelste duivekervel): Hengelo, in wegberm in landbouwgebied dat grenst aan industrieterrein, 34.17 (P. Spee) / Groesbeek, bij een bosje op open grond, zeer veel op 5 m², 46.13 (opg. W. Leenders) / Berg en Dal, binnen de bebouwde kom in bouwland en tuinen, zich uitbreidend, 40.53 (opg. W. Leenders).
- Gagea lutea* (Bosgeelster): Dordrecht, landgoed Amstelwijk, stinzenplant op kleiige bodem, enkele tientallen planten, 44.11 (A. Boesveld).
- Gagea villosa* (Akkergeelster): Ewijk, op landgoed, 39.48 (opg. G. Kurstjens) / bij Terborg, kasteel Wisch, op zavelige grond onder een beuk, 41.31 (H.G. Kreeftenberg).
- Galeopsis segetum* (Bleekgele hennepnetel): oost van Eefde, langs Twentekanaal op zandhopen, 33.27 (opg. W. Anema) / Terborg, langs de spoorbaan, op droge, stenig-zandige grond, enkele planten, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Galeopsis speciosa* (Dauwnetel): Weert, bij viaduct Bakewell, in vochtige akkerrand op zandige leem, 57.37 (opg. I. Raemakers) / Weert, in een bos langs de Zuid-Willemsvaart, tegen de grens, langs een vochtig bospad op zand, 57.46 (opg. I. Raemakers).
- Geranium colombinum* (Fijne ooievaarsbek): west van Assen, aan een schelpenfietspad langs het Fochteloërveen, 4 bloeiende planten, 12.42 (opg. J. Oosterloo) / noord van Zevenaar, aan het schouwpad langs de Lange Wetering, op zandige, leemhoudende, kleiige bodem, 40.25 (opg. Ph. Sollman) / zuid van Doesburg, aan het schouwpad langs de Wehlse Beek, iets ruderaal, op zandige bodem, 40.26 (opg. Ph. Sollman) / oost van Zevenaar, aan het schouwpad langs de Landeweer, op zandige bodem, 40.36 (opg. Ph. Sollman).
- Geranium phaeum* (Donkere ooievaarsbek): Amsterdam-Osdorp, in vochtige grasberm, 1 plant, waarschijnlijk adventief, 25.33 (opg. L. Freese-Woudenberg) /

Oosterbeek, in de bosrand langs een verharde weg, enkele planten, 40.12 (opg. H.G. Kreeftenberg).

Geranium pratense (Beemdooievaarsbek): Amsterdam, oostzijde van de Amstel, verspreid liggende groeiplaatsen, forse planten, 25.45 (opg. T. Denters) / Arnhem, langs de Nederrijn, 40.23 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Millingerwaard, langs een pad in weiland, enkele planten, 40.44 (opg. W. Leenders) / Dordrecht, in de spoorberm, op kleiige bodem, meerdere planten, 44.11 en 44.12 (A. Boesveld).

Geranium purpureum (Klein robertskruid): Assen, op de westzijde van het perron van het station, 7 planten, 12.43 (L.J. van der Ent) / Amsterdam, in ballastbed fabrieksspoorlijn in Westhaven, 25.24 (opg. P.F. Stolwijk). — Nieuwe vondsten van deze pas zeer recent in het wild gevonden soort.

Geranium pyrenaicum (Bermooievaarsbek): Noordwijkerhout, langs een pad op de oude vuilstort, 24.58 (opg. J. van Dijk) / Wassenaar, langs bermen van een tennispark en op het naastgelegen militaire terrein, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / Hengelo (Ov.), in ruderaal terrein in het industriegebied, 34.17 (P. Spee) / noordoost van Tiel, Ingen, aan noordzijde in de berm langs de provinciale weg, 10 à 20 pollen, 39.25 (opg. D. Prins) / zuid van 's-Hertogenbosch, Halder, over enkele meters langs een beukenhaag bij fietspad, forse planten, 45.43 (opg. R. Ondersteyn).

Geranium rotundifolium (Ronde ooievaarsbek): Oostvaardersplassen, aan de rand (westzijde) van het voetpad naar de observatiehut, 26.14 (opg. J. Klinckenberg) / Vlaardingen, Broekpolder, westzijde van bosschage op droge kleigrond, 37.35 (B. van As) / Rötterdam, Diergaarde Blijdorp, als onkruid in een vak met coniferen, zeker 100 planten, 37.37 (B. van As) / talud Moerdijkbrug, ruim 100 planten, 44.21 (A. Boesveld).

Gnaphalium luteo-album (Bleekgele droogbloem): west van Assen, in de berm van een fietspad door het Fochteloërveen, circa 10 planten, 12.41 (opg. J. Oosterloo) / Zandvoort, noord van racecircuit in voormalige aardappelakker, op zandige, dichtgeslagen bodem, 24.38 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Katwijk, zeer veel tussen straattegels en in wegberm, 30.26 (opg. J.M. de Graaf) / Amersfoort, op vochtige zandgrond van een inmiddels bebouwd terrein, 32.24 (opg. J. Egelmeers) / noord van Enschede, op drooggevalen delen van spaarbekkens, op sterk kleiige grond, 2 planten, 34.18 (opg. O. Zijlstra) / Schiedam, op natte plekken tussen trottoirtegels in de binnenstad, diverse planten, 37.36 (opg. T. Denters) / Dordrecht, tussen plaveisel, enkele planten, 38.51 (A. Boesveld) / Zevenaar, in grunderige berm van autoweg, 40.35 (opg. Ph. Sollman) / Etten, enkele tientallen planten in voormalige moestuin, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, in Crabbepolder, op zand, enkele planten, 44.11 (A. Boesveld).

Groenlandia densa (Dichtbladig fonteinkruid): Oostelijk Flevoland, bij gemaal Lovink, in kwelsloot, 26.37 (A.J. Hertog) / zuidoost van Zutphen, in wetering en sloot, veel planten, 33.47 (B. te Linde) / noordoost van Vianen, Tull en 't Waal, polder Schalkwijk, in helder slootje op klei, ook in enkele sloten met vuiler water, 38.18 (D. Kerkhof) / west van Lexmond, polder Achthoven, talrijk in kwelsloot, 38.26 (D. Kerkhof) / west van Doetinchem, Dichteren, in een kwelsloot langs de provinciale weg, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg) / west van Winterswijk, Bredevoort, in kwelsloten, 41.25 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / Steen-

wijk, in een polderslootje, vrij talrijk, 44.15 (H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, in voedselrijke sloot, enkele tientallen planten, 44.22 (A. Boesveld).

Gymnocarpium dryopteris (Gebogen driehoeksvaren): Son, uit een verticale spleet tussen betonplaten op zand groeiend, zuid-expositie, plant verschijnt over 1 m, 51.25 (opg. J. Bruinsma).

Helichrysum arenarium (Gele strobloem): Eemshaven, twee flinke populaties op opgespoten zand, 3.47 (F. de Wilde; opg. H. de Boer). — De vindplaatsen sluiten aan bij het vroegere verspreidingsgebied in Duitsland¹⁶, maar het lijkt voorbarig om te stellen dat deze sinds 1917¹⁷ uit ons land verdwenen soort thans weer tot de Nederlandse flora gerekend kan worden.

Herniaria glabra (Kaal breukkruid): Bergen, op halfverhard pad, 19.12 (H. Snater) / Heemstede, in voeg tussen stoeptegels, 25.31 (E.J. Weeda) / Weesp, op grindig, zandig spoorwegemplacement, 25.47 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Haarlemmermeer, NS-terrein, vrij zeldzaam op vochtige plaatsen tussen de rails, 25.52 (opg. J.M. de Graaf) / bij Winterswijk, in vakantiebedrijf, plaatselijk zeldzaam op afgeplagde stukken, 41.15 (opg. J.M. de Graaf) / Weert, in zandverstuivingsgebied, in droge, grazige, open vegetatie op zand met wat leem, en bodemverdichting, en op een droge dijk van aangevoerd zand, 57.37 (opg. I. Raemakers).

Herniaria hirsuta (Behaard breukkruid): Amsterdam, Westhaven, op open zand tussen fabrieksspoor, 25.24 (P.F. Stolwijk).

Hieracium aurantiacum (Oranje havikskruid): Schagen, langs Halerweg, 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) / Lisse, Ringvaart Westzijde bij Sasserpoort, langs de waterkant, enkele bloeiende planten, 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Haarlemmermeer, polderzijde van de Ringvaart, langs het water, weinig planten, 31.21 (opg. J.M. de Graaf) / Geldermalsen, in verzuurd en enigszins verdroogd voormalig rietland, enkele planten, 38.48 (opg. D. Kerkhof) / Ulft (Achterhoek), op een open plek in een bosje op een fabrieksterrein langs de Oude IJssel, 41.41 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / west van Dinxperlo, Ginderen, in een grazige wegberm, 41.42 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg)

Hieracium lactucella (Spits havikskruid): Limburg, dal van de Gulp, noord van Slenaken, op steile westhelling van het dal, in weiland op kalkhoudende bodem, 62.42 (F. van Westreenen).

Hieracium maculatum (Gevlekt havikskruid): Haarlem, op de rollaag van een muur, grote pol, 25.31 (T. Denters) / 's-Graveland, in dun begroeide wegberm tussen verkeersweg en gracht voor Schaep en Burgh, ± 30 planten, 31.18 (opg. W. Briër).

Hieracium murorum (Muurhavikskruid): Vaassen, op opgeworpen zand langs de Molenbeek, tientallen planten, 27.53 (E. de Boer).

Hieracium praealtum subsp. *bauhinii* (Grijs havikskruid): zuid van Vleuten, in het Bijlerveld, 31.56 (opg. V. Westhoff).

Hieracium sabaudum (Boshavikskruid): Kennemerduinen, in open opgaand populierenbos, flinke groeiplaats met tientallen planten, 25.21 (J. Mourik) / Amsterdam, in binnenstad hoog op een basaltglooiing, tientallen forse planten, en op een voormalig spoorwegemplacement, in en buiten bosschages, enkele honderden vitale planten, 25.35 (T. Denters). — Deze soort is niet eerder in de duinen gevonden, en was evenmin bekend van stedelijk gebied.

- Hieracium vulgatum* (Dicht havikskruid): Dordrecht, bij de Kalkhaven, tussen plaveisel, enkele planten, 38.51 (A. Boesveld).
- Hierochloe odorata* (Veenreukgras): Ameland, Buren, bovenrand slootberm, 2.41 (E. J. Weeda) / oost van Roelofarendsveen, Bilderdam, Geerpolder, langs de oever, vrij zeldzaam, 31.22 (opg. J.M. de Graaf) / Vianen, Sluiseiland, in oevervegetatie op stenen beschoeiing langs afgesloten gedeelte van het Merwedekanaal, in smalle strook langs het water, 38.18 (opg. D. Kerkhof) / zuid van Lexmond, Zederik, laag langs de polderkade, twee groeiplekken met vele planten, 38.37 (opg. D. Kerkhof).
- Hippuris vulgaris* (Lidsteng): zuidoost van Werkendam, in drassig grasland, 44.15 (opg. M. v.d. Stelt) / zuid van Gulpen, Schweiberg, in een nieuw gegraven amfibieënpoel in een valleitje, gevuld met regen- en kwelwater, 3 of 4 planten, 62.33 (opg. R.H. v.d. Berg). — In Zuid-Limburg werd de soort als verdwenen beschouwd.
- Hirschfeldia incana* (Grijze mosterd): zuid van Kijkduin, in ruderaal binnenduinen, tientallen planten, 30.54 (opg. O. Zijlstra) / Hilversum, op braakliggend terrein, 31.18 (opg. A.A. v.d. Heijden) / bij Didam, 40.35 (A. Hertog).
- Holosteum umbellatum* (Heelbeen): Wageningen, op open, wat lemige grond langs een plantenkas, 39.27 (R. Lemmens) / Westervoort, noordzijde van emplacement op fijnzandig grind langs een hellinkje, 50 planten, 40.24 (opg. Ph. Sollman) / Beek, enkele planten op de begraafplaats, op en langs zandige graven, enkele planten, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Mook, op het oudste deel van het kerkhof, massaal, 46.22 (opg. A.A. v.d. Heijden).
- Hordeum marinum* (Zeegerst): west van Lauwersmeer, Paesens, in buitendijks grasland, 2.55 (J. Kers).
- Hyoscyamus niger* (Blizekruid): Laren, in zandig, ruderaal, vergraven terreintje, 32.11 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Hypericum androsaemum* (Mansbloed): noordoost van Doetinchem, Kruisbergsche Bosschen, op vochtige rabatten onder naalddhout, 40.18 (A.J.M. Roozen) / Elsloo, in vochtig loofbos, 60.51 (R. van der Meijden). — Misschien is deze soort (ook) in Nederland aan het inburgeren.
- Hypericum elodes* (Moerashertshooi): zuid van Enschede, bij een poeltje, honderden planten, 34.38 (opg. O. Zijlstra) / noordoost van Winterswijk, bij een enkele jaren geleden opnieuw uitgediept vennetje, 41.17 (opg. St.H. van den Brand & F. Bos) / bij Stamproy, langs de Raambeek, in opnieuw uitgegraven sloten in nieuwe populierenaanplant, vele tientallen juveniele planten, 57.47 (opg. I. Raemakers).
- Hypericum hirsutum* (Ruig hertshooi): Vianen, De Uiterwaarden, op met grind versterkte oever van de Lek, 1 grote plant, 38.18 (D. Kerkhof).
- Hypericum humifusum* (Liggend hertshooi): oost van Nunspeet, Soerel, aan een be-weid karrespoor tussen loofbos, bij de leemkuil van SBB, op leemhoudend zand, 1 plant, 27.32 (opg. C.P.M. Zoon) / Havelterberg, in berm van halfverharde weg over de berg, 28.42 (opg. B. Vreeken) / Hilversum, in steile, afgestoken greppelwand langs vliegveld, 31.28 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Vianen, industrieterrein, op vochtige zavel, 3 planten, 38.28 (D. Kerkhof) / bij Zelhem, op de schuine kant van een vochtige greppel, 41.11 (opg. H.G. Kreeftenberg) /

- noordwest van Dinxperlo, Sinderen, langs een op leem gelegen, gegraven vijver, 41.42 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / zuid van Aalten, in een greppel en in een open wegberm voor een boerderij, 41.44 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Hypericum pulchrum* (Fraai hertshooi): Afferden, op bovenrand van droge greppel op zandgrond, twintigtal forse planten, 46.45 (F. Reijerse).
- Hypochaeris glabra* (Kaal biggekruid): Hellegatsplein, tussen zuidoost-zijde Haringvlietbrug en sluizen, op kale, zeer veel zand bevattende zavelgrond, 43.36 (opg. H.P. Steenbeek-Duitemeijer).
- Illecebrum verticillatum* (Grondster): noord van Enschede, op drooggevallen delen van drinkwaterspaarbekkens, op kleiige, open grond, enkele tientallen planten, 34.18 (opg. O. Zijlstra).
- Impatiens noli-tangere* (Groot springzaad): Vianen, polder Autena, in populierenbos, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Nijmegen, op beboste heuvel in 'Heumensoord', 46.12 (opg. W. Leenders) / Schinnen-Nuth, op een enigszins open plek in vochtig loofbos, aan de voet van de oude spoordijk, 1 plant, 60.53 (opg. J. Egelmeers).
- Inula britannica* (Engelse alant): Eefde, in uiterwaard langs de IJssel, 33.37 (G. Boedeltje) / Steenderen, op hoog stenig oeverdeel van IJsseloever, grote populatie, 33.46 (opg. B.F.M. Wijlens) / zuid van Hank, langs de Maas, 44.35 (opg. K. Reinink) / oost van Ravenstein, langs de Maas, 45.18 (opg. K. Reinink).
- Isatis tinctora* (Wede): Deventer, noordzijde spoordijk, 4 planten, 33.16 (opg. M. Zonderwijk).
- Juncus alpinoarticulatus* subsp. *alpinoarticulatus* (Alpenrus): Eibergen, onderaan slootalud, 34.53 (opg. B. te Linde) / Lathum, in pionierbegroeiing bij recent gegraven putten in uiterwaard van het IJsseldal, 40.24 en 40.25 (Ph. Sollman) / bij Eibergen, in droge greppel, 1 pol, 41.13 (B. te Linde).
- Juncus filiformis* (Draadrus): Amsterdamse Waterleidingduinen, aan de rand van poel met veel veenmos, 24.48 (J. Mourik). — De tweede vindplaats in een klein aantal jaren in de Hollandse duinen.
- Juncus gerardi* (Zilte rus): Zuidelijk Flevoland, Erkemederstrand, in greppel, 26.55 (A.J. Hertog).
- Juncus inflexus* (Zeegroene rus): Winterswijk, west van steengroeve bij Rathum, op natte leem, 41.27 (E. J. Weeda).
- Juncus pygmaeus* (Dwergrus): zuid van Grave, Broekse Wielen, drooggevallen oever van wiel, 3 planten, 46.21 (P. van Beers). — Het wiel was het jaar ervoor opgeschoond in het kader van het project EffectGerichte Maatregelen tegen verzuring, met succes dus.
- Juncus subnodulosus* (Padderus): Schiermonnikoog, rand hoge binnenkwelder, 2.36 (W. Penning).
- Juncus tenageia* (Wijdbloeiende rus): west van Enschede, in een landgoed, op de oever van een drooggevallen poeltje op leem, ± 120 planten, 34.17 (O. Zijlstra) / bij Ruurlo, Beekvliet, op geplagde leemhei, 34.42 (Ph. Sollman) / Ruurlo, veel aanwezig in geschoonde spoorssloot, 34.53 (B. te Linde) / Winterswijk, Korenburgerveen, 41.15 (opg. F. Bos) / zuidwest van Gassel, Broekse Wielen, tientallen planten, 46.21 (P. van Beers; zie verder bij *J. pygmaeus*) / Nuenen, ijsbaan

- 'Het Rijt', op drooggevalven slibhoudend zand en algen, 51.36 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Juniperus communis* (Jeneverbes): Borculo, in een Dennenbos, ± 20 jaar geleden geplant op heidegrond, 1 plant heeft de bebossing overleefd, 34.43 (opg. W. Menger).
- Kickxia elatine* (Spiesleewebe): Brummen, ruderaal bij akker op klei, in IJsseldal, 33.47 (opg. Ch. Westra & Ph. Sollman) / Doetinchem, in en langs een aardappelakker en op de kant van een greppel langs een maïsakker, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Hank, op recent vergraven kleigrond in een tuin, 44.25 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Drimmelen, in een moestuin op rivierklei, 44.33 (P. van Ruth).
- Knautia arvensis* (Beemdkroon): west van Deventer, Hengforden, op buitentalud IJsseldijk Hengforder Waarden, 27.55 (opg. J.J. Kleuver).
- Koeleria macrantha* (Smal fakkelgras): Vianen, in schraal grasland tussen de zomerkade en de Lek in de Mijnsheerenwaard, op zeer zandige bodem, honderden bloeiende spruiten, 38.17 (opg. D. Kerkhof).
- Lamium purpureum* var. *incisum* (Ingesneden dovenetel): zuid van Epe, Emst, Kievitsveld, aan de rand van een pad, 27.44 (opg. E. de Boer) / tussen Doetinchem en Etten, op een open plek aan de rand van een voormalig weiland (nu boomaanplant), 40.38 (opg. H.G. Kraaftenberg) / Deurne, in ruderaal terrein, 1 plant, 52.31 (opg. J. Wasser).
- Lathraea clandestina* (Prachtschubwortel): Valkenburg (Z.-H.), langs de Rijn, 30.27 (A. van de Beek).¹⁸
- Lathyrus latifolius* (Brede lathyrus): Sassenheim, in de berm van het fietspad langs autosnelweg, enkele planten, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) / Leiden, industrie-terrein, aan de rand van een ruderaal terrein, 1 forse plant, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / Dordrecht, in een kleiige, ruige spoorberm, enkele planten, 44.12 (A. Boesveld).
- Lathyrus palustris* (Moeraslathyrus): Gendringen, op een moerassige plaats op enigszins venige grond in een verlande arm van de Oude IJssel, een tiental planten, 41.41 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Lathyrus sylvestris* (Boslathyrus): Aalsmeer, helling van droge, oude spoordijk, 25.53 (J. Bakker) / Zoeterwoude-Rijndijk, zuidzijde van Oude Rijn, grote groeiplaats op ruderaal terrein, waar veel vrachtwagens staan, 30.38 (J.M. de Graaf) / tussen Nijmegen en Groesbeek, aan de rand van struikgewas in grasland, in bosgebied 'De But', 46.13 (opg. W. Leenders).
- Lathyrus tuberosus* (Aardaker): Nieuw Vennepe, noord van het station in de noordelijke spoorberm, grote groeiplaats, 25.51 (opg. B. Vreeken) / Nieuw Vennepe, station, oostberm, op voedselarme, zavelige plaats, 1 forse plant, 31.11 (opg. J.M. de Graaf) / Doetinchem, langs het spoor op verschillende plekken op warme, open, zandige/stenige grond, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Leersia oryzoides* (Rijstgras): Vianen, polder De Biezen, laag op een slootkant in bemest grasland, deels als helofyt in de sloot, op kleibodem, zo'n 600 spruiten in 3 à 4 groepjes, en in dezelfde polder nabij Breede Schicht, op de kant en in de sloot in bemest grasland, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Leerdam, polder Nieuw-Schaayk, op slootkanten langs een kwelslootje in bemest grasland, op iets venige bodem, zeer veel planten op twee groeiplaatsen, cleistogaam, 38.38 (opg. D.

Kerkhof) / Leerdam, polder Oud-Schaayk, op een slootkant in onbemest, extensief begraasd grasland, langs waarschijnlijk enigszins vervuilde sloot op vergraven klei-op-veengrond, ruim 300 planten in vier groepjes, 38.48 (opg. D. Kerkhof) / Gennep, aan de waterkant met de voet net in het water van een Maasplas, 46.33 (F. Reijerse). — Het vermoeden bestaat dat deze forse maar onopvallende soort elders over het hoofd gezien wordt.

Lemna minuscula (Dwergkroos): bij Schoorl, in duinrel bij 't Hargergat, 14.52 (H. Roersma & B. van As) / bij Naarden, massaal in vaarten door bos, 25.58 (Y. Scheffer) / Leiden, Merenwijk, beschaduwde sloot, zeer talrijk, 30.27 (R. van der Meijden) / Bussum, westzijde Bantam in waterpartijen, 31.18 (opg. A.S. Troelstra) / Delft, Delftse Hout, 37.16 (N. Smeets & R. de Rooij) / Schiedam, massaal in een sloot, 37.25 (B. van As) / noord van Lobith, in Rijnstrang bij Erfkamer, voor een stuw, vrij veel, 40.46 (opg. Ph. Sollman) / bij Eindhoven, in beschaduwde bermsloot, massaal, 51.34 (J. Bruinsma). — Sinds zijn relatief late ontdekking (eind 1988)¹⁹ in Nederland wordt deze soort op vele plaatsen herkend. Naast een herkennings-effect is er echter sprake van een duidelijke reële vooruitgang van Dwergkroos.

Leontodon saxatilis (Kleine leeuwetand): 2e Exloërmond, Zuiderdiep, wegkant, 17.18 (W. Rozema).

Leonurus cardiaca (Hartgespan): Alkmaar, Regulierslaan, 19.33 (opg. J. Bakker / Amsterdam, in de berm en van een voetpad en een plantsoen tussen autowegen, 25.44 (opg. C. Langeveld) / Amsterdam-Oud Diemen, op dijkelling van spoor, in opengekapte ruigtevegetatie/struweel op zuidhelling, grote groeiplek, misschien verwilderd, 25.46 (opg. G. Timmermans & T. Denters) / Noordwijk, op bouwterrein Vinkenveld, 4 planten, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Hilversum, Cronebos, 5 planten onder jonge eik, 32.21 (H. Nuijen) / Dordrecht, tussen plaveisel, 1 plant, 38.51 (opg. A. Boesveld) / Terborg, op een lichte plek in een klein bosje, 2 planten, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / oost van Breda, bij Dorst, op een kapvlakte in bos, 44.54 (opg. B. v. Dijk).

Lepidium campestre (Veldkruidkers): Bergen, in de duinen, 19.11 (opg. J. Bakker) / Marken, 25.18 (R. van Crevel) / Eiland Pampus, op spleten in het beton, talrijk, 25.37 (opg. P. Duyn & B. Vreeken) / Noordwijkerhout, op zandig, ruderaal terrein, 1 plant met veel bloeistengels, 30.17 (opg. J.M. de Graaf) / Zeddum, langs de weg in de tenniskuil, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Tolkamer, langs de vluchthaven, 40.45 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Winterswijk, in kleigroeve, 41.25 (F. Bos & E.J. Weeda) / Ulft, in een ruderaal wegberm op het nieuwe industrieterrein, 41.31 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / noord van Mook, Molenhoek, verspreid over een enigszins verstoord terrein, 46.12 (opg. W. Leenders).

Lepidium heterophyllum (Rozetkruidkers): Nederhorst den Berg, op talud polderdijk, massaal over 500 m, 31.17 (J. Bok) / west van Lichtenvoorde, bij Mariënveld, in een weiland langs en op talud van de Veengoot, resp. enkele tientallen en enkele planten, 41.13 (opg. B. te Linde) / Nijmegen, Maas-Waalkanaal, aan de Hatertse kant op een soort asfaltlaag langs het kanaal en in een grazige berm, 46.11 (opg. W. Leenders) / zuidoost van Tilburg, Baksvan, langs verlaten stuk betonweg, kleine honderd planten, 50.18 (opg. P.S. van Wielink).

- Lepidium latifolium* (Peperkers): Leiden, op middenberm, 30.37 (J.M. de Graaf).²⁰
- Lepidium perfoliatum* (Doorgroeide kruidkers): Buitenkaag (Haarlemmermeer), enkele planten tussen straattegels bij bushalte Kaagbrug, 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Werkendam, op een vluchtheuvel, 1 plant, 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Lepidium ruderales* (Steenkruidkers): noord van Dwingeloo, Leggelderveld, op een met steenafval verharde parkeerplaats, 17.21 (opg. A.A. v.d. Heijden) / Enkhuizen, bij de Zuiderkerk, 5 planten, 20.12 (opg. D.W. Wolfskeel) / Nieuw Vennepe, zeer veel op ruderaal terrein met steenslag, 25.51 (opg. J.M. de Graaf).
- Lepidium virginicum* (Amerikaanse kruidkers): noord van Mook, Molenhoek, in een berm op open grond, 46.12 (opg. W. Leenders).
- Leucanthemum paludosum* (Poirot) Bonnet & Barratte: Leiden, 10 planten op drie plaatsen in de binnenstad tussen klinkers, 30.37 (R. Nowack). — Deze lage, eenjarige Margriet wordt veel gekweekt, vooral in stads-bloembakken, en is in vele bloemenwinkels voorradig. Ongeveer gelijktijdig met de vondsten in Leiden werden ook in Keulen verwilderde planten in de binnenstad gevonden. Het is mogelijk dat de soort aan het inburgeren is. Voor uitvoerige informatie zie Adolphi & Nowack 1992.²¹
- Limosella aquatica* (Slijkgroen): Katwijk, industrieterrein 't Heen, in een in 1991 drooggevalen oud baggerdepot, nu bebouwd, honderden plantjes, 30.27 (opg. J. van Dijk) / noord van Enschede, in drooggevalen delen van drinkwaterspaarbekken, op sterk kleiige bodem, plaatselijk massaal, 34.18 (opg. O. Zijlstra) / Nederweert, De Banen, twee plekken middenin het drooggevalen ven, 58.31 (H. Verheij) / Grevenbicht, in een grindgat, 60.31 (opg. J. Cortenraad & E.J. Weeda).
- Linaria repens* (Gestreepte leeuwebek): boswachterij Appelscha, in de berm van een zandweg door het bos, 16.18 (opg. S. Westerbrink) / Schiedam, bij NS-station Schiedam-West, langs spoor van VAM-overslag, vele tientallen planten, 37.36 (opg. T. Denters).
- Linaria repens* × *vulgaris*: Wierden, stationsterrein, op steengruis, vrij veel tussen de stamouders, 28.34 (C. Abbink).
- Linum catharticum* (Geelhartje): Grevelingendam, 43.32 (opg. J. Wieringa).
- Listera ovata* (Grote keverorchis): west van Assen, langs schelpenfietspad aan de rand van het Fochtelooërveen, 6 kleine planten, 12.41 (opg. J. Oosterloo) / Amsterdam-West, in Eendrachtspark onder loofhout, op vochtige bodem, 4 planten, 25.34 (opg. T. Neckheim).
- Lithospermum officinale* (Glad parelzaad): west van Hengelo (Gld.), Toldijk, op open plek in vochtig loofbos, 33.57 (B. te Linde).
- Littorella uniflora* (Oeverkruid): west van Nijverdal, Haarle, op ijsbaan op leem, 28.31 (opg. O. Zijlstra) / Goeree, ijsbaan Jonkerstee, 36.57 (opg. M. Annema).
- Lobelia dortmanna* (Waterlobelia): oost van Haaksbergen, Steenhaarplas/Buurserzand, ± 250 bloeiende planten, 34.37 (opg. M. Maassen).
- Lonicera xylosteum* (Rode kamperfoelie): Aerdenhout, Kopje, 1 plant, 25.31 (opg. J.M. de Graaf).
- Luronium natans* (Drijvende waterweegbree): noordwest van Hellendoorn, in de Boksloot, een plek van 1 m², 28.21 (opg. B. Vreeken) / zuidwest van Hengelo (Ov.), aan de rand van de Hagmolenbeek, 34.15 (opg. P. Bremer).

- Luzula sylvatica* (Grote veldbies): Terheyden, aan de rand van het bos bij de eendenkooi, 44.43 (opg. F. v. Genuchten).
- Lycopodium clavatum* (Grote wolfsklauw): Schoorl, op de hogere delen van een vochtige duinvallei, 19.12 (opg. T.A. Baas) / Blaricum, op een plagplek in voormalig vergraven gebied, nu heidegebied met zowel vochtige als droge schrale elementen, 26.52 (opg. B.J. Vreeken).
- Lycopodium inundatum* (Moeraswolfsklauw): Zuidelijk Flevoland, Nulderhoek, heischrale vegetatie op vochtige opgespoten grond, 22.55 (W. Timmers & A.J. Hertog) / bij Winterswijk, in reservaat 'Lammers' in het Achterwoold, op vochtig gedeelte van afgeplagde heide, 41.35 (opg. St.H. van den Brand) / bij Dorst, op open vlakte (oude leemafraving) in bos, 44.54 (opg. B. v. Dijk).
- Lycopodium selago* (Plompe wolfsklauw): Nijkerk, op een met voedselarm zand opgespoten dijk, 26.55 (K. Uilhoorn).
- Lysimachia thyrsoflora* (Moeraswederik): bij Winterswijk, op kampeerterein bij Ratum, aan de rand van een geschoond vennetje, enkele planten, 41.17 (opg. St.H. van den Brand).
- Medicago arabica* (Gevlekte rupsklaver): Texel, berm Zaandammerdijk, flinke groeiplaats, 9.24 (J. Bruinsma) / Vianen, westelijke dijk van Merwedekanaal, flinke populatie, 38.17 (opg. D. Kerkhof) / Vianen, in polder Eendragt, op dijk 'Middelwaard', op een steil dijktalud, zuidexpositie, op matig bemeste kleibodem, stukgetrapt terrein (koeien), frequent aanwezig, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Vianen, bij verkeersplein 'knooppunt Everdingen', in grazige vegetatie op vochtige klei, 1 grote plant, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Dordrecht, voor de Moerdijkbrug langs de E19, op een dijk met kleigrond, kleine populatie, 44.21 (A. Boesveld).
- Medicago falcata* (Sikkelklaver): Vriezenveen, op grazige zandgrond van het stations-emplacement, 3 planten, 28.24 (O. Zijlstra).
- Medicago falcata* × *sativa* (Bonte luzerne): zuidoost van Hoofddorp, plaatselijk in bermen van pas aangelegde wegen in een nieuwbouwwijk, 25.52 (opg. J.M. de Graaf) / Dordrecht, in polder Wioldrecht tussen Westkil en de provinciale weg, op een kade met rivierklei, meerdere planten, 44.11 (A. Boesveld).
- Medicago minima* (Kleine rupsklaver): Marken, op het zuid-deel van de doodlopende dijk, in een vrij open klavervegetatie, 1 plant, 25.27 (opg. J.-J. Spaargaren).
- Melica uniflora* (Eenbloemig parelgras): Maarn, aan wegrand op verhoogd walletje, 39.14 (M. Horsthuis) / Didam, bij bosjes noord van Loil, 40.26 (opg. S. v.d. Werf) / bij Aalten, zuid van Bredevoort, in bos en langs een houtwal, vrij veel, 41.35 (opg. F. v. Wijngeeren & Ph. Sollman).
- Mentha longifolia* (Hertsmunt): tussen Kedichem en Oosterwijk (bij Leerdam) langs de Linge, onder langs de schaaldijk, op recent aangelegde berm van steenachtig poreus materiaal, 1 forse pol, 38.47 (opg. D. Kerkhof) / Wageningen, Blauwe Kamer, in de oeverzone van de Rijn, tussen vrij hoge kruidbegroeiing, 39.37 (D. Prins).
- Menyanthes trifoliata* (Waterdrieblad): Vianen, polder Neder-Zijderveld, in verlandingsvegetatie op veen, geen open water meer aanwezig, enkele tientallen planten, 38.38 (opg. D. Kerkhof) / Huissen (bij Arnhem), in een kolkje, 1 pol, 40.33 (opg. Ph. Sollman).

- Mespilus germanica* (Mispel): De Koog, in een wegberm in bos nabij voormalig hotel, 9.23 (opg. W. Eelman) / Neerijnen, in kasteelbos, 39.52 (opg. E.J. Weeda) / noord van Lichtenvoorde, in vochtige bos, 41.13 (B. te Linde).
- Mimulus guttatus* (Gele maskerbloem): Ewijk, aan een kleiput, 1 plant, 40.41 (opg. G. Kurstjens).
- Minuartia hybrida* (Tengere veldmuur): Zuid-Limburg, Craubeek, aan spoorberm, 62.13 (R. Witte & B. Oosterbaan).²²
- Misopates orontium* (Akkerleeuwebek): zuid van Emst, Kievitsveld, op opgespoten terrein, 2 planten, 27.44 (opg. E. de Boer) / Steenderen, langs de IJssel, op een hoog, enigszins stendig oeverdeel op zandige bodem, 1 plant, 33.47 (opg. B. Wijlens) / west van Diepenheim, tussen steengruis van de spoorlijn Lochem-Goor, 34.23 (opg. P.F. Stolwijk, J. Bielen, J. Kers & O. Zijlstra) / Dordrecht, in ballastbed bij spoorlijn, 50 à 100 planten, 44.12 (A. Boesveld).
- Moehringia trinervia* (Drienerfmuur): Ameland, voet Kooioerdstuifdijk, 2.42 (E.J. Weeda).
- Monotropa hypopitys* (Stofzaad): boswachterij Hooghalen, Zwiggelerveld, onder Grove den, 10 planten, 17.14 (opg. E. Thomas). — Voor 't eerst sinds lange tijd een nieuwe vindplaats van deze sterk bedreigde soort.
- Montia fontana* subsp. *chondrosperma* (Klein bronkruid): oost van Zwolle, Berkum, in een kolk naast een droogvallende greppel op een door vee betreden vochtige plek in een stuk Vecht-uiteerwaard, 21.56 (J.C. Beeuwkes) / Putten, op lemig zand bij een spoorwegovergang, 32.16 (opg. FLORON-excursie) / bij Borculo, massaal in een bedieningsweg door loofbos, 34.33 (opg. B. te Linde) / west van Lichtenvoorde, Zieuwent, op veepaadje, onder een heg, in een akker en aan greppelkant, 41.13 (opg. B. te Linde).
- Montia fontana* subsp. *fontana* (Groot bronkruid): Eibergen, aan de onderkant van een talud van een kwelsloot, 34.44 (B. te Linde) / noordwest van Groenlo, Beltrum, in diepe greppel naast broekbos met o.a. *Ranunculus hederaceus*, 34.54 (B. te Linde).
- Muscari comosum* (Kuifhyacint): zuid van IJmuiden, Duin & Kruidberg, in een wegkant, 2 planten, 25.21 (opg. E.J. Weeda) / Katwijk, in Pan van Persijn, in een intensief betreden grasstrook, 30.26 (opg. T. Verstrael).
- Mycelis muralis* (Muursla): Noordoostpolder, Kuinderbos, aan de rand van bospercelen, op podzol, eerste vondst in de IJsselmeerpolders, 16.41 (opg. P. Bremer) / Hillegom, op ruderaal terrein bij voormalige houthandel, enkele planten, 25.51 (opg. J.M. de Graaf).
- Myosotis ramosissima* (Ruw vergeet-mij-nietje): Workum, parkeerplaats, 10.54 (E.J. Weeda) / Bergen op Zoom, op de leidingstraat tussen Boslustweg en Huijbergsebaan, op schrale, droge zandgrond, 49.35 (D. Pierot-van Vliet).
- Myosotis stricta* (Stijf vergeet-mij-nietje): Montferland, tussen Beek en Zeddam, een zestal zeer omvangrijke populaties, 40.37 en 40.47 (Ph. Sollman) / oost van Gendringen, langs wegbermen op licht zavelige grond, 41.42 (Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Myosurus minimus* (Muizestaart): 't Harde, bij kasteel Zwaluwenberg, op ingetrapt rand van veedrinkplaats in weiland, 27.22 (opg. D. Koopmans & E. de Boer) /

- Nijbroek, in een platgetreden hoek van een weiland west van de Terwoldsche Wetering, 27.45 (E. de Boer) / Amersfoort, bij de ingang van een weiland, 32.23 (opg. J. Egelmeers) / west van Lexmond, polder Achthoven, ingang van weiland op klei-op-veenbodem, enkele tientallen planten, 38.26 (D. Kerkhof) / noord van Drunen, bij Elshout, Hooibroekse Steeg, reeds lang bekende plek bij een hek tussen twee weilanden, 44.38 (opg. A.C. Hoegen) / Everland (tussen Nispen en Roosendaal), op een tredplaats van vee onder knotwilgen, op zandige bodem met humus, 49.27 (opg. G.J.A. van Kalmthout).
- Myriophyllum verticillatum* (Kransvederkruid): Enschede, terrein TU, in sloot met lichte kwel, tientallen planten, 34.17 (O. Zijlstra) / Hoeksche Waard, Geertruida-Agatha-polder, in sloot, 37.58 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer).
- Myrrhis odorata* (Roomse kervel): Noordwijk, Noordduinen, in een dennenbos, beschut, 3 planten, 24.57 (opg. J. van Dijk) / Utrecht, tussen steenrichels langs een toegangsweg naar garage, 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Najas marina* (Groot nimfkruid): vooral aan de oostoever van een plas bij Greffeling aan de Maas, 39.55 (opg. K. Reinink) / Lith, iets ten oosten van de schutsluis, langs een aanlegbalk, kleine groeiplaats, 45.14 (opg. K. Reinink) / Lith, in een zijarm van de Maas, in grote hoeveelheden, vooral bij een aanlegsteiger, 45.14 (opg. K. Reinink).
- Najas minor* (Klein nimfkruid): Eindhoven, in het Eindhovens Kanaal, in bijna 2 m diep water, 51.45 (J. Bruinsma). — Over deze soort die reeds lang als verdwenen werd beschouwd, wordt in een van de komende *Gorteria*-afleveringen bericht.
- Neottia nidus-avis* (Vogelnestje): Noordhollands Duinreservaat, enkele planten, 19.21 (opg. Q.L. Slings).
- Nepeta cataria* (Wild kattekruid): Amsterdam-Zuidoost, tussen stoeptegels, geen tuin in nabijheid, 25.44 (T. Denters) / Noordwijk, op bouwterrein en langs een weg, 30.17 (opg. J. van Dijk) / oost van Zutphen, 2 bloeiende planten, 33.38 (W. Anema & J.G. Anema-Roeveld).
- Nymphoides peltata* (Watergentiaan): Purmer-Noord, in stadssingel, aangeplant?, 19.56 (opg. S. Pepping) / Monnickendam, in stadssingel en in sloten rond sportveld, aangeplant?, 25.17 (opg. S. Pepping).
- Oenothera parviflora* (Kleine teunisbloem): Den Hoorn (Texel), in wegberm, 9.43 (opg. W. Eelman) / zuid van Lexmond, Zederik, op een afgeplagde plek in pioniervegetatie in een weiland, op vochtige klei-op-veen grond, 38.37 (opg. D. Kerkhof).
- Onobrychis viciifolia* (Esparcette): Dordrecht, in een ballastbed van fabrieksspoor, 1 plant, adventief, 44.11 (H. Schoorl).
- Onopordum acanthium* (Wegdistel): Amsterdam-West, 1 plant, waarschijnlijk adventief, 25.34 (opg. J.R. Odink) / Hillegom, op zandig braakliggend terrein, enkele planten, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / Leiden, langs weg, enkele planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf).
- Ophioglossum vulgatum* (Addertong): zuidwest van Roelofarendsveen, oeverlanden van de Wijde Aa, 31.21 (C. Langeveld) / Buren, in een slootkant, op de grens van een stroomrug en een komkleigebied, 39.33 (opg. H. Brijker) / Zuilichem, kleiputten, 1 fertiel en 4 steriele bladen, 44.18 (opg. E.J. Weeda).

- Ophrys apifera* (Bijenorchis): Petten, Zijperdijk, 22 planten, 14.42 (opg. A. & R. Gronert) / noord van Alkmaar, recreatiegebied Geestmerambacht, in een ruigte langs fietspad, wisselend nat/droge kleigrond, 19.13 (J.J. de Jong) / IJmuiden, duinen, 1 plant, 24.18 (opg. R. Luntz) / Amsterdamse Waterleidingduinen, langs kanaal, diverse planten tussen Rietorchissen, 24.38 (opg. M. van Til) / bij Zaanadam, in een wegberm van vermoedelijk opgespoten zand, 25.13 (opg. H. Woerlee & A.J. Rossenaar; R. Laan) / Ruigoord, opgespoten zandvlakte, tientallen planten, vooral in de rand van Grauwe wilg-struweel, 25.23 (T. Denters, B. Vreeken & E.J. Weeda).
- Orchis militaris* (Soldaatje): Den Haag, omgeving van de Koekamp, bij omgegraven grond temidden van extensief gemaaide kruidenvegetatie, 30.45 (opg. W. Dortmund & P. Schoenmakers).
- Oreopteris limbosperma* (Stippelvaren): West-Terschelling, op bospad, 4 planten, 5.11 (opg. P. Bremer) / Hellendoorn, in een greppel, enkele planten, 28.21 (opg. J.J. Kleuver).
- Origanum vulgare* (Wilde marjolein): Huizen, in een brede grazige berm van twee wegen door nieuwbouwwijk, diverse forse planten (misschien uit een tuin?), 26.52 (H. Nuijen) / Valkenburg (Z.-H.), kleine groeiplaats tussen lage begroeiing aan de rand van een steenslagterreintje bij een meer, kleine planten, 30.36 (opg. J.M. de Graaf).
- Ornithogalum nutans* (Knikkende vogelmelk): Hillegom, onderlangs spoorlijn Leiden-Haarlem, 24.58 (opg. J.M. de Graaf).
- Orobanche caryophyllacea* (Walstrobremraap): west van IJmuiden, in zeedorpenlandschap, 24.18 (opg. E.J. Weeda) / Kennemerduinen (De Wieringen), hoog op het duin, en oost van Lange Vlak, in de berm van een halfverharde weg, 24.28 (opg. E.J. Weeda) / Kennemerduinen (zuidoost van Oosterdel), in de berm van een fietspad, 25.21 (opg. E.J. Weeda).
- Orobanche hederae* (Klimopbremraap): Vlaardingen, op twee plaatsen aan de Binnensingel, 37.35 (opg. Kornaat).
- Orobanche minor* (Klavervreter): Huissen (bij Arnhem), op de Rijndijk op Klaver, ongeveer 10 planten, 40.23 (opg. Ph. Sollman) / Werkendam, in brede middenberm op enigszins ruderaal, zavelige grond, ongeveer 100 planten, 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg) / tussen Woudrichem en Almkerk, in ruderaal wegbermen, langs het fietspad en op greppelkanten op Witte klaver, 44.16 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Orobanche picridis* (Bitterkruidbremraap): west van IJmuiden, op noordhellingen in zeedorpenlandschap, 24.18 (opg. E.J. Weeda).
- Orobanche rapum-genistae* (Grote bremraap): Doetinchem, aan de bovenrand van een droge, zandige greppel in de rand van een houtsingel, ongeveer 30 bloeistengels, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Orobanche reticulata* (Distelbremraap): west van Zutphen, Empe, in weide langs het spoor, op Akkerdistel, 1 plant, (Ph. Sollman & F. van Wijngaarden) / Vianen, industrieterrein ten noorden van knooppunt Everdingen, in een ruigte op klei van een stroomrug, grenzend aan lage, open vegetatie op aangevoerd, voedselarm zand, op Akkerdistel, 38.28 (opg. D. Kerkhof) en Zijderveld, in de oostelijke

berm van de A2, op een ruderaal, steile berm, op kleibodem, 1 plant, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / oost van Rheden, Vaalwaard, 40.15 (K. Reinink) / zuidoost van Didam, Nieuw-dijk, tientallen planten, op Akkerdistel, 40.36 (opg. H.G. Kreeftenberg) / zuid van Zevenaar, Rosandepolder, op kade, op Echte kruisdistel, 1 hoge, bleke plant, 40.35 (opg. F. van Wijngaeren). — Veel nieuwe vindplaatsen van deze zeer zeldzame bremraap.

Osmunda regalis (Koningsvaren): Amsterdam-Centrum, op een brugoverspanning, tussen een ijzerrand en een betonrand, noord-expositie, 1 zeer kleine plant, 25.35 (opg. T. Denters). — Tweede vondst in Amsterdam van deze – als muurvaren – zeldzame plant.

Oxycoccus macrocarpos (Grote veenbes): Bergen, in een veenmosvegetatie in de duinen, 19.12 (H. Snater) / bij Purmerend, Kwadjiker vlot, in schraalland, 19.56 (J. Spronk) / zuid van Breda, op de oever van het Langven, 50.24 (P. van den Munckhof).

Oxycoccus palustris (Kleine veenbes): Nunspeet, boswachterij, bij vennen in de buurt van het voormalige Ronde Huis, in zeer drasse vegetatie, 27.31 (opg. C.P.M. Zoon).

Panicum dichotomiflorum (Kale gierst): Liemers (Achterhoek), langs akkerranden, 40.25, 40.26, 40.35 en 40.36 (Ph. Sollman). — Volgens de vinder op diverse plaatsen ingeburgerd.

Parentucellia viscosa (Kleverige ogentroost): Grolloo, Halkenbroek, in een natuurontwikkelingsproject, in een beekdal op de oever van een opnieuw gegraven loopje met berm tot op mineraal zand, 1 plant, 17.14 (opg. E.C. Thomas) / Heiloo (Heiloërveentje), in een schraal nat grasland, 19.32 (opg. R. Witte, A.J. Rossenaar & M. Draisma) / Braamt (bij Doetinchem), op een drooggevalen strandje aan een visvijver en op een iets hoger gelegen plek tussen gras, 40.38 (opg. G. Luikink & H.G. Kreeftenberg).

Parietaria judaica (Klein glaskruid): Amsterdam-Centrum, op een grachtmuur, 1 plant; op de binnenplaats van een studentenflat (grote groeiplaats); tussen trottoirtegels bij fietsenrek, zuidzijde van straat; tussen straatstenen, zuidzijde, 25.35 (T. Denters) / Muiderpoort, op de rand van trottoir en plantsoen (grote groeiplek), 25.35 (A. Hagendoorn & P. van Oeffelt) / Vianen, zuidelijke stadsmuur, aan zuid- en noordzijde en bovenop de muur, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Tiel, op een krib langs de Waal, 39.44 (opg. K. Reinink) / Renkum, op de Rijnoever tussen pas gestorte stenen, 1 plant, 40.21 (opg. M. Zonderwijk) / Lichtenvoorde, bij een vervallen broeikas, 41.24 (L.J. van den Berg).

Parietaria officinalis (Groot glaskruid): Noordwijk aan Zee, in een slopje tussen huizen, enkele planten, 30.16 (opg. J.M. de Graaf) / Noordwijk, landgoed Calorama, langs de paden en in de kruidlaag in het oude loofbos, honderden planten, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Katwijk, Panbos, plaatselijk vrij algemeen langs de oprit, 30.26 (opg. J.M. de Graaf).

Parnassia palustris (Parnassia): Centrale Park Gaasperdam, op opgespoten zand met dunne veenlaag erop, 's zomers droog, 's winters drassig, 25.56 (opg. F. Bongers).

Pedicularis palustris (Moeraskartelblad): Vianen, polder Neder-Zijderveld, in diverse Dotterbloemhooilanden op veen, honderden planten, 38.38 (opg. D. Kerkhof) /

- Leerdam, polder Oud-Schaayk, in onbemest hooiland op natte, venige, vergraven grond, meer dan 1000 spruiten (ooit 1 pol aangeplant), 38.48 (opg. D. Kerkhof).
- Pedicularis sylvatica* (Heidekartelblad): noordwest van Assen, Boswachterij Appelscha-Smilde, het Grote Veen, planten in bloei in oude karresporen, 16.18 (opg. J. Oosterloo).
- Pentaglottis sempervirens* (Overblijvende ossetong): zuid van Zwanenburg, in de berm (niet in tuinen of kwekerijen in de buurt), enkele tientallen planten, 25.33 (opg. P.J. Ypenburg-Visser) / Wassenaar, Zuidwijk, Wiltzang en Schouwweg, zeldzame stinzenplant, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / Utrecht, in een aanplant, 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Petrorhagia prolifera* (Mantelanjer): Bolnes, op hoge zandoever van de Nieuwe Maas, op het terrein van een voormalige scheepswerf, duizenden planten, 37.48 (R. van der Meijden).
- Peucedanum carvifolia* (Karwijvarkenskervel): Vlieland, lijzijde Waddenzeedijk, 1 flinke pol; de dijk is met rivierklei opgehoogd; 4.37 (R. van der Meijden) / zuidoost van Vianen, Houten, Honswijker Waarden, op de zomerkade en in hooiland, op matig vochtige zavel, zeker 70 planten, 38.28 (opg. D. Kerkhof).
- Phalaris paradoxa*: Amsterdam-West, Westerdok, nabij graanoverslag, bij spoortje, sinds 1984 aanwezig, 25.35 (T. Denters).
- Phegopteris connectilis* (Stippelvaren): Witteveen, Dr., aan bermgreppel langs bosrand, 17.35 (A.C.J. Dijkstra) / Boekelo, aan greppel in gemengd bos, 34.17 (R. Douwes).
- Physalis peruviana*: Katwijk-Noord, op een bouwterrein, 30.26 (J. van Dijk).
- Phyteuma spicatum* subsp. *nigrum* (Zwarte rapunzel): Doetinchem, Slangenburg, aan de westkant op een talud van een oude beekloop met veel struweel, ongeveer 10 planten, 41.21 (opg. A. Luikink) / bij Chaam, in vochtig loofbos, 50.24 (opg. C.J.P. van Oers) / Roosendaal, nabij Bulkenaar, langs slootkant tussen wei- en akkerland, 49.26 (opg. G. van Kalmthout).
- Phytolacca esculenta* (Oosterse karmozijnbes): Dordrecht, in de zandige berm van een fabrieksspoor, 1 plant, 44.11 (A. Boesveld).
- Picris echioides* (Dubbelkelk): Noordwijkerhout, in wegberm, 2 planten (deze soort wordt in de omgeving van Rijnsburg ook gekweekt), 24.57 (opg. J. van Dijk) / noord van Boekelo, in een grazige berm, 1 plant, 34.17 (opg. O. Zijlstra) / Ooy-polder bij Kekerdom, in kleiige berm langs weg naar steenfabriek, 40.44 (opg. Ch. Westra & Ph. Sollman) / Dordrecht (Willemsdorp), langs de Merwede, op kleigrond in ruigte, 1 plant, 44.21 (A. Boesveld).
- Pilularia globulifera* (Pilvaren): boswachterij Appelscha, Aekingerbroek, kleine depressie in afgegraven bovenloop beekdal, 16.18 (E. Takman) / noord van Doetinchem, Langerak, langs najaar 1990 geschoond ven, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Venray, op vochtige, kale zandbodem van ven, 52.25 (R.C.M.J. van Moorsel) / bij Nederweert, De Banen, in droogliggend ven, 58.31 (W. Jansen).
- Pimpinella major* (Grote bevernel): De Rijp (N.-H.), op twee plaatsen op dijkhelling aan weg door Eilandspolder, 19.44 (T. Denters) / oost van Vianen, Houten, Honswijker Waarden, op door schapen begraaide zomerkade, (deze is gemaakt van mislukte baksteen en zavel), matig droge tot enigszins vochtige standplaats, ongeveer 15 planten, 38.28 (opg. D. Kerkhof).

- Pistia stratiotes* (Watersla): West-Terschelling, in centrale sloot op het Groene Strand, enkele minuscule plantjes, 5.11 (J. Hallema & J. Oosterbaan) / Abcoude, vaart in het dorp, massaal (in 1992), 25.56 (opg. E.J. Weeda & Ch. Westra) / Leiden, Rapenburg, talrijk en in bloei (in 1992), 30.27 (opg. R. van der Meijden). — Het optreden van deze tropische plant moet niet direct als een illustratie van het broeikas-effect worden opgevat.
- Plantago arenaria* (Zandweegbree): Amsterdam, Noorder IJpolder (Rothoek), in ruderaale vegetatie op aangevoerd zand met wat (bouw)steen, ongeveer 24 planten, 25.24 (opg. T. Damm).
- Plantago coronopus* (Hertshoornweegbree): Amsterdam, tussen stoeptegels van het Shell Laboratorium, een tiental planten, 25.35 (opg. T. Verheggen) / Vianen, tussen straatklinkers van verlaten olie-opslagplaats, 11 planten, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Dordrecht, tussen plaveisel, 1 plant, 38.52 (A. Boesveld) / Doetinchem, in de pekelzone langs de afrit van de autosnelweg, ongeveer 10 planten, 40.38 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, industrieterrein Wioldrecht, op zandige bodem, 44.11 (A. Boesveld).
- Plantago media* (Ruige weegbree): Zaandam, op zandige plek in de berm, twintigtal planten, 25.24 (T. Denters).
- Poa bulbosa* var. *bulbosa* (Knolbeemdgras): Ameland, duintje langs weg bij Nes, 1.48 (E.J. Weeda) / Ameland, in bermen in en bij het duingebied, 2.42 (opg. E.J. Weeda) / Texel, Mokweg, 9.43 (C.J.W. Bruin).
- Poa bulbosa* var. *vivipara* (Knolbeemdgras): Dordrecht, tussen plaveisel, enkele planten, 38.52 (A. Boesveld).
- Poa compressa* (Plat beemdgras): Sassenheim, op ruderaal terrein, waar vroeger een fabriekje stond, veel planten; Haarlemmermeer (zuid van Buitenkaag), diverse planten op klein parkeerterrein (met stenig materiaal opgehoogd), 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Enschede, op zandig ruderaal terrein, tientallen planten, 34.18 (O. Zijlstra).
- Polycarpon tetraphyllum*: Amsterdam-Oost, langs en tussen trottoirtegels, vele tientallen planten; langs muur van kantoorpand op Zuid-expositie, tussen straattegels, vele tientallen planten, 25.35 (T. Denters) — Derde vondst van deze plant binnen drie jaar in Amsterdam / Amsterdam-Buitenveldert, tussen straattegels, 25.44 (opg. R.L. van Rosmalen) / Leiden, nieuw industrieterrein, dicht tegen de gebouwen tussen straattegels, vrij veel planten van verschillend formaat, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) / Leiden, tussen straattegels, 2 planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / Dordrecht, tussen plaveisel, enkele tientallen planten, 44.12 (opg. H. Schoorl). — Het is aannemelijk dat deze soort thans in de Randstad ingeburgerd is.
- Polygala serpyllifolia* (Liggende vleugeltjesbloem): zuid van Oldenzaal, Lonnekerberg, op schrale bospaadjes met leem, 3 populaties, 28.58 (O. Zijlstra, J. Kers & P. Spee) / Buurser zand, Meueboersven, in schraallandachtige vegetatie aan de rand van een moerasje, 34.37 (opg. E.J. Weeda).
- Polygonum bistorta* (Adderwortel): Ommen, Ommerveld (bij Vinkenbuurt), in een westelijke wegberm, bij jonge natte heide/veen-ontginning, één grote, vitale pol, 21.28 (opg. M. Maris) / noord van Apeldoorn, Beemte, op droge slootkant in weiland, 33.14 (opg. E. de Boer).

- Polygonum oxyspermum* (Zandduizendknoop): Katwijk, aan de zeezijde van de uitwateringssluizen tussen basaltblokken (boven de springvloedlijn), 5 planten, 30.26 (R. van der Meijden). — De tweede vindplaats van deze gemakkelijk over 't hoofd te ziene plant.
- Polypogon monspeliensis* (Baardgras): Oostelijk Flevoland, Harderbroek, grote populatie in soortenrijk, jaarlijks gemaaid rietland, 26.36 (W. Timmers & A.J. Hertog) / Rhenen, in de rand van een plantsoen met sierheesters bij NS-station, 1 plant, 39.26 (opg. T. Denters).
- Polystichum aculeatum* (Stijve naaldvaren): Alkmaar, op rijkbegroeide kademuur (basalt) van het Noordhollands Kanaal, noordoost-expositie, 1 vitale plant, 19.23 (opg. T. Denters) / Amsterdam, binnenstad, op grachtmuur, 25.35 (T. Denters) / Breukelen, landgoed Gunterstein, in loofbos, op enige meters van het pad, 1 plant, 31.36 (opg. A.S. Troelstra).
- Polystichum setiferum* (Zachte naaldvaren): Oost-Flevoland, in het Abbert-bos, in greppel binnen populier-opstand, 21.52 (opg. P. Bremer).
- Portulaca oleracea* (Postelein): Noordwijkerhout, op terrein van St. Bavo, tientallen planten in perken en bermen die als arbeidstherapie onkruidvrij gehouden worden, 24.57 (J. van Dijk) / Noordwijk-Binnen, op trottoir, 3 planten; Noordwijk, tussen straattegels, in de omgeving van een tuin, enkele liggende planten, 30.17 (opg. J.M. de Graaf) / Oegstgeest, op zavelige, open berm, 1 forse plant, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) / Wassenaar, tussen straattegels in drukke winkelstraat, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / zuid van Lexmond, Lakerveld, in een boomkwekerij, op kleigrond tussen coniferen, 38.36 (opg. D. Kerkhof) / Zevenaar, op stoep langs tuin, liggende vorm, 40.35 (opg. Ph. Sollman) / Babberich, tussen stenen aan de rand van een plein, 40.36 (opg. H.G. Kreeftenberg) / noord van Aalten, Bredevoort, in een moestuin en op slempige grond, 41.24 en 41.25 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / Almkerk, als onkruid in een bloementuin, ongeveer 10 plantjes, 44.16 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Potamogeton acutifolius* (Spits fonteinkruid): zuid van Hengelo, in een eerder geschoonde sloot, algemeen over \pm 25 m, 34.17 (P. Spee & O. Zijlstra) / noord van Leerdam, polder Middelkoop, in een twee jaar oude, brede sloot op klei-op-veenbodem, 38.37 (D. Kerkhof).
- Potamogeton alpinus* (Rossig fonteinkruid): tussen Almen en Lochem, kwelsloot bij Twentekanaal, 33.38 (G. Boedeltje) / west van Beckum, in de Hagmolenbeek (ca. 12 m brede beek), 34.16 (opg. O. Zijlstra) / Leerdam, Vereenigde Polders Kedichem, in een brede bermsloot, grote populatie over 150 m, 38.47 (opg. D. Kerkhof) / bij Terborg, Etten, vrij veel in een sloot, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Potamogeton gramineus* (Ongelijkbladig fonteinkruid): bij Eibergen, Beltrum, in een kwelsloot naast houtwal, 34.53 (B. te Linde).
- Potamogeton mucronatus* (Puntig fonteinkruid): Valthermond (Dr.), veenwijk, 18.11 (FLORON werkweek).
- Potamogeton nodosus* (Rivierfonteinkruid): Dordtse Biesbosch, in afgesloten rivierkreek, op vele plaatsen, 44.22 (A. Boesveld) / Gennep, in de Maashaven, 46.33 (F. Reijerse) / bij Sambeek, grote oppervlakken drijvend op een ondiepe plaats in

- de luwte van de sluizen van de Maas, 46.44 (F. Reijerse; K. Reinink) / op diverse plekken in de Maas, 52.56 en 58.16 (opg. K. Reinink).²³
- Potamogeton obtusifolius* (Stomp fonteinkruid): Valthermond (Dr.), veenwijk, 18.11 (H. L. Menke) / bij Zelhem, Wolfersveen, veel in ondiep gedeelte van de veensloot, 41.22 (B. te Linde).
- Potamogeton polygonifolius* (Duizendknoopfonteinkruid): Vlieland, in een droogvallend poeltje in een ruderaal paardenwei, 4.37 (opg. FLORON-excursie) / bij Eibergen, in verbrede greppel naast weg, 34.44 (B. te Linde) / Chaam, in een sloot in verbinding met de Chaamse beek, tussen twee weilanden, 50.24 (opg. A. van Putten).
- Potamogeton pusillus* (Tenger fonteinkruid): bij Terborg, Etten, zeer veel in een sloot, 41.31 (opg. H. G. Kreeftenberg).
- Potamogeton trichoides* (Haarfonteinkruid): Maasbree, Everlose Beek, tussen twee stuwen in stilstaand water, 58.15 (J. Bruinsma).
- Potentilla intermedia* (Middelste ganzerik): Hilversum, op twee plaatsen in een wegberm, 31.18 (T. Denters) / Deventer, langs een ontgrondingsplas, op een hoger, zandig deel van de oever, op vrij kale bodem, 1 plant, 33.16 (opg. B. F. M. Wijlens) / Terborg, langs weilanden, op zandige plekken, 40.36 (opg. H. G. Kreeftenberg) / zuid van Doetinchem, langs een wetting op een enigszins ruderaal plek, 1 plant, 40.38 (opg. H. G. Kreeftenberg).
- Potentilla norvegica* (Noorse ganzerik): Vriezenveensewijk, in een open berm langs een zandweg, waarschijnlijk op aangevoerd zand, 28.15 (G. Euverman) / bij Beuningen, op de Ewijkse Plaat, een buitendijkse zandplaat, 39.48 (W. Bosman).
- Potentilla sterilis* (Aardbeiganzerik): zuidoost van Roermond, Paarlo, talud van de Holsterbeeklossing, talrijk, 58.55 (S. Jansen & W. Jansen).²⁴
- Potentilla supina* (Liggende ganzerik): Windesheim, op de oever van een tichelgat, op zand, 1 plant, 27.15 (opg. J. J. Kleuver) / Amersfoort, tussen gras, onder struiken op braakliggend terrein, 32.34 (opg. J. Egelmeers) / oost van Goor, in vergraven terrein op de zuidoever van het Twentekanaal, op vochtig, lemig zand, 1 plant, 34.14 (P. F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra).
- Primula elatior* (Slanke sleutelbloem): Den Haag, langs de Haagse Beek bij het Vredespaleis, 20 bloeistengels, 30.44 (opg. J. Mennema & P. L. J. Schoenmakers) / west van Enschede, Tweekelo, op een beekoever langs de Schoolbeek, 8 planten, 34.17 (opg. O. Zijlstra) / tussen Rosendaal en Nispen (Everland), aan de noordzijde van een hakhoutbosje, 49.27 (opg. G. van Kalmthout).
- Primula veris* (Gulden sleutelbloem): tussen Dedemsvaart en Ommen, 'De Driehoek' (veenkolonie-gebied), in de noordelijke wegberm van de Ondersloot, onder prikkeldraad van een paardenwei, 22.42 (opg. M. Maris) / Halfweg, zuidoost van Groote Braak, op opspuitterrein met oudere wilgenopslag, 25.33 (opg. T. Denters, B. Vreeken & K. Rotink) / Doorwerth, in de uiterwaarden, ± 100 bloeiende planten, 40.21 (opg. Ph. Sollman) / zuidoost van Heelsum, op een oostelijk talud van een ventweg langs de A50, ongeveer 60 bloeiende planten, 40.21 (opg. J. P. M. Witte) / Breda-Heusdenhout (Molenleij), in talud van snelweg, 2 planten, 50.14 (C. Schils).

- Pseudofumaria alba* (Geelwitte helmblloom): Vierlingsbeek, op een muur bij het veerhuis, 1 plant, 46.54 (opg. J. Wasser). — De soort was nog niet buiten Zuid-Limburg gevonden.
- Pulicaria vulgaris* (Klein vlooiencruide): bij Wijhe, Windesheim, aan de oever van een ontzanding, 27.15 (J.J. Kleuver) / Oudendijkse Gat, op drooggevalen rivierbodem met rivierzand en slik, 6 planten, en 1 plant aan de Merwede, 38.56 (opg. A.H. van den Berg) / zuid van Lienden, bij een steile zuidoever, 39.35 (opg. J. Steenman).
- Pyrola minor* (Klein wintergroen): Velzen, op de oever van een klein, smal plasje in het westelijk deel van Midden-Herenduin, op afgetrapte en bemeste oever, 24.28 (opg. T. Damm & R.C.M.J. van Moorsel) / tussen Wezep en Hattem, in een naaldbos langs schelpenfietspad, op humeuze, zanderige naaldenbodem, 2 grote groeiplekken, 27.14 (opg. J.C. Beeuwkes).
- Pyrola rotundifolia* (Rond wintergroen): Zeewolde, in spontaan berkenbosje op schelpenzand, 26.46 (A.J. Hertog) / oostelijk Flevoland, grote populatie in aanplant van recreatiestrand, 27.11 (W. Timmers & A.J. Hertog) / Almen, bij een zandgat naast de betonfabriek, 2 planten, 33.38 (J.G. Anema-Roeleveld) / Nijmegen Staddijk, bij een vennetje, half vochtig gelegen, 5 planten, 46.11 (opg. PWG KNNV Nijmegen) / Schinnen-Thull, Mulderplasgebied, op opgespoten mijnslib, onder struweel, ongeveer 50 planten, 60.52 (opg. J. Egelmeers).
- Ranunculus auricomus* (Gulden boterbloem): Hengelo (Gld.), in een vochtig bosje, enkele planten, 33.58 (opg. B. te Linde).
- Ranunculus baudotii* (Zilte waterranonkel): Eilandspolder (N.-H.), bij Oost-Grafdijk, in poldersloot met onderbemaling, 19.44 (T. Denters).
- Ranunculus hederaceus* (Klimopwaterranonkel): Eibergen, in een diepe kwelsloot, vrij veel, 34.44 (opg. B. te Linde) / Nispen, in sloten tussen grasland, meer dan 200 planten, 49.37 (opg. C. van Oers).
- Ranunculus lingua* (Grote boterbloem): noord van Hellendoorn, tussen Eelen en Schuilenburg, in het Reggedal, in een broekbosje, gering aantal planten, 28.22 (opg. J.J. Kleuver) / Ruurlo, in een sloot naast de Slingedijk, een twintigtal planten, 34.53 (opg. B. te Linde).
- Ranunculus ololeucos* (Witte waterranonkel): noord van Mariënberg, Rheezer waterleiding, met *Potamogeton polygonifolius*, 22.43 (J. Bokdam, R. Jonker & E.J. Weeda) / in slootbeek zuid van Valkenswaard, 57.14 (R. van der Meijden).²⁵
- Ranunculus sardous* (Behaarde boterbloem): Marle, op verzwaarde winterdijk, 1 plant, 27.26 (opg. P. Bremer).
- Rapistrum rugosum* (Bolletjesraket): Groningen, in de berm van de rondweg (aanvoerd zand), de oever van het Nieuwe Winschoterdiep, en een oud opspuitterrein, nu ruderaal maar ook begraasd, 7.44 (H. de Boer) / Nederhorst den Berg, in een berm en in een nieuwbouwwijk, op beide plaatsen op nieuw gestorte grond, 31.17 (J. Bok-Krieger) / Vianen (knooppunt Everdingen), langs A27, nabij de vangrail, 38.28 (opg. D. Kerkhof).
- Reseda luteola* (Wouw): Dalfsen, ten zuiden van Rechteren, op braakliggend zandig terrein, 21.58 (opg. A.A. v.d. Heijden) / oost van Zutphen, Almen, in een wegberm aan de rand van het dorp, 1 plant, 33.38 (opg. W. Anema) / Vorden, op open braakliggend terrein in het centrum van het dorp, 33.48 (opg. W. Anema).

- Rhamnus catharticus* (Wegedoorn): west van Amsterdam, Ruigoord, op opspuit-terrein van kalkrijk zand, 25.33 (opg. T. Denters).
- Rhinanthus minor* (Kleine ratelaar): oost van Vianen, Houten, Honswijker Waarden, op zomerkade met onbemest hooiland, op zavelgrond, zeer talrijk, 38.28 (opg. D. Kerkhof).
- Rhynchospora fusca* (Bruine snavelbies): Loon op Zand, landgoed Huis ter Heide, op de rand van een gegraven plas, 44.56 (opg. P. van Ruth).
- Ribes alpinum* (Alpenbes): Delden bij Wichmond, in een wegberm, enkele zeer grote struiken, 33.48 (opg. B. te Linde).
- Rorippa austriaca* (Oostenrijkse kers): bij Almelo, Wierden, in grazige bermen, massaal, 28.34 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / Noordwijkerhout, bij spoorwegemplacement op ruderaal terreintje, ongeveer 4 m² bedekkend, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Krimpen a/d IJssel, aan de dijk langs de Hollandse IJssel, grote groeiplek, 37.38 (P. van der Ent) / Dordrecht, in een kleiige berm, enkele tientallen planten (ingeburgerd), 38.52 (A. Boesveld, H. Schoorl & K. Zomer) / oever Oude Maas bij Heinenoordtunnel, in natte ruigte, 37.58 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer) / Numansdorp, tussen basaltblokken van de waterkering tussen beide havens aan het Hollands Diep, 43.26 (opg. H.P. Steenbeek-Duitemeijer) / Dordrecht, in kleiige spoorberm, een flinke populatie (ingeburgerd), 44.11 (A. Boesveld) / Deurne, in sloot op modderige bodem, enkele hoge planten, 52.31 (opg. J. Wasser).
- Rumex scutatus* (Spaanse zuring): Druten, op een krib in de Waal, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente).
- Rumex thysiflorus* (Geoorde zuring): bij Brummen, Empe, op zandig-zavelige plek bij spoorbaan, 33.36 (Ph. Sollman) / Wageningen, Blauwe Kamer, op de zomerkade aan de Rijn, enkele planten, 39.37 (opg. P. Veen & D. Prins).
- Ruppia cirrhosa* (Spiraalruppia): Westkapelle, in 'De Kreek', 48.21 (opg. S. Bakker).
- Ruppia maritima* (Snavelruppia): noordoost in het Oostzanerveld, in verschillende sloten, gedeeltelijk op de kant gegooid met schonen, 25.15 (opg. T. Damm) / tussen Grijskerke en St. Laurens (Walcheren), in een sloot, massaal met vruchten, 48.12 (opg. S. Bakker).
- Sagina apetala*: (Tengere vetmuur): Borger, parkeerplaats, 17.16 (E.J. Weeda).
- Sagina maritima* (Zeevetmuur): Callantsoog, tegen de noordgevel van een woonhuis aan het dorpsplein, 14.32 (T. Damm).
- Sagina nodosa* (Sierlijke vetmuur): zuid van Valkenswaard, nabij klooster Achelse Kluis, op voormalige landbouwgrond, nu braakliggend terrein, sinds 3 jaar in beheer bij SBB, 57.25 (opg. G. Vos). — In het binnenland is deze soort zeer sterk achteruitgegaan.
- Salsola kali* subsp. *ruthenica* (Zacht loogkruid): tussen Sleeuwijk en Woudrichem, op de vloedlijn van de Merwede, op een zandige plaats, 1 plant, 38.56 (opg. A. v.d. Berg) / Dordrecht, op een rangeerterrein, in open vegetatie op zand, meerdere planten, en op zand bij een fabrieksspoor, twee planten, 44.11 (A. Boesveld).
- Salvia pratensis* (Veldsalie): Vianen, op een eiland ten oosten van de Hagesteinse stuw, op een opgehoogde oeverwal met droge klei, in kort afgegraasde vegetatie, 7 rozetten, 38.18 (opg. D. Kerkhof).

- Salvia verticillata* (Kranssalie): zuidwest van Zwolle, in een vrij grazige berm langs een fietspad, 1 plant, 21.55 (J. Kers).
- Samolus valerandi* (Waterpunge): west van Nijverdal, Haarle, op het ijsbaantje, 28.31 (opg. R. van der Kuil & M. Horsthuis) / Losser, op ijsbaan, op open, lemige, vochtige grond, 14 planten, 29.51 (opg. O. Zijlstra, J. Koopman & K. Meijer) / tussen Katwijk en Noordwijk, in uitgegraven duinvallei bij ESTEC, 30.16 (opg. J. van Dijk) / oost van Goor, in vergraven terrein aan de Zuid-oever van het Twentekanaal, op open, vochtig, lemig zand, 3 planten, 34.14 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / Borculo, op een vochtige zonnige slootwal, die minstens 2x per jaar gemaaid wordt, 2 planten, 34.43 (opg. W. Menger) / west van Lichtenvoorde, in open zandgrond, veel planten, 41.13 (B. te Linde) / Hellegatsplein, tussen grote natuursteenblokken, 1 grote plant, 43.36 (H.P. Steenbeek-Duite-meijer)
- Sanguisorba minor* (Kleine pimpernel): Ommen, bij Varsen, in een wegberm, op droge, zandige bodem, 22.51 (opg. M. Maris) / Amsterdam, op het emplacement van Muiderpoort, langs het spoor, zeker 100 planten, 25.35 (opg. T. Denters & M. Melchers) / Lisse, plaatselijk vrij algemeen in schrale berm, zich al jaren handhavend uit gezaaid wilde-planten-mengsel, 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Dordrecht, bij fabrieksspoor, op zand, enkele planten; tussen plaveisel, enkele planten; bij een rangeerterrein op klei, 1 plant, 44.11 (A. Boesveld).
- Sanguisorba officinalis* (Grote pimpernel): Bussum (Laegieskamp), in de rand van blauwgrasland, 1 vitale plant, 25.58 (opg. T. Denters).
- Satureja calamintha* subsp. *calamintha* (Bergsteentijm): Amsterdam-Watergraafsmeer, op een trottoir, 9 planten, 25.35 (S. Gudde-Blom). — Mogelijk een spontane ves-tiging.
- Satureja vulgaris* (Borstelkrans): Amsterdam, tussen trottoirtegels, 1 plant, 25.36 (opg. G.C.N. van Zanen).
- Saxifraga granulata* (Knolsteenbreek): Overveen, in het terrein van het Waterleidingbedrijf Zuid-Kennemerland, in een gazon, 5 planten, 25.31 (opg. T. Damm) / Wernhout-Zundert, in grasland tussen de Aa of Weerijns en een oude beekmeander, 4 planten, 50.41 (opg. H. Kokke).
- Saxifraga tridactylites* (Kandelaartje): Arnhem, langs het spoor op een NS-terreintje, op schrale, grunderige bodem, 40.14 (opg. Ph. Sollman) / Ulft, op een graf, tussen fijn grind, enkele planten, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, een kleine populatie in een berm op zand, 44.11 (A. Boesveld) / Dordrecht, langs spoor, op zand, kleine populatie, 44.21 (A. Boesveld).
- Scirpus fluitans* (Vlottende bies): zuid van Enschede, bij een poeltje, enkele planten, 34.38 (opg. O. Zijlstra) / Ruurlo, in slootje naast houtwal, 34.53 (B. te Linde) / zuid van Druten, Appeltern, in de uitmonding van stromend watertje in de Maas, 39.56 (K. Reinink) / zuid van Grave, Broekse Wielen, 46.21 (opg. P. van Beers).
- Scirpus holoschoenus* (Kogelbies): westoever van de Maas tussen Eijsden en Maastricht, ter weerszijden van de Nederlands-Belgische grens, 61.38 (opg. J. Cortenraad). — In Flora Neerlandica (1956) wordt gesteld: "Omdat de soort echter enige malen in België (bij Knokke en Antwerpen) gevonden is, zou ze ook bij ons kunnen voorkomen." (p. 27). De huidige vondst is een bevestiging van Reichgelts vermoeden.²⁶

- Scirpus setaceus* (Borstelbies): Castricum, aan de kant van een tuinpad, 19.42 (opg. T. Verheggen) / Daarle-Hellendoorn, op de oever van een gegraven vijver in een natuurbouwproject, 1 plant, 28.23 (opg. J.J. Kleuver) / Noordwijkerhout, polder Hoogeveen, in een slootkant van opgespoten terrein, 2 planten; op een fabrieksterrein, op een vochtige plek, 30.17 (opg. J. van Dijk) / noordoost van Lichtenvoorde, in een omgewerkt weiland, massaal; in een droogvallende sloot, enkele planten; in een gegraven poel, massaal, 41.13 (opg. B. te Linde) / Bredevoort (Achterhoek), langs een beek, op stukgetrapte plekje vlak langs de waterkant, vrij veel, 41.24 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / bij Beers, Broekse Wielen, Vogelshoek, op de zandige oever van een wiel, 46.21 (opg. A.C. Hoegen).
- Scorpiurus muricatus*: Heesch, 1 plant op droog, ruderaal terrein, 45.25 (J. van Sluisveld).
- Scrophularia auriculata* (Geoord helmkruid): Almere, in rietlandje in Kromslootpark, 25.48 (A.J. Hertog) / oostelijk Flevoland, Harderbroek, langs watergang en in soortenrijk rietland, 26.36 (W. Timmers & A.J. Hertog)
- Scrophularia vernalis* (Voorjaarshelmkruid): Hilversum, in de bosrand van een denbosje, ruderaal en eutrofe standplaats, 31.28 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Utrecht, tussen straatstenen, 31.48 (opg. R.C.M.J. van Moorsel).
- Scutellaria minor* (Klein glidkruid): Afferden (L.), in een vochtige greppel tussen weg en bouwland, op zandgrond, halverwege de kant (onderaan kleetsnat, bovenaan droog), 46.45 (F. Reijerse).
- Sedum album* (Wit vetkruid): Bronneger, aan de rand van een heideterrein, in droge, schrale vegetatie, 12.57 (opg. H. Dekker) / Katwijk, op enkele plaatsen in de duinen van het terrein van het Zeehospitium; op een ruderaal terreintje, één groeiplaats, 30.26 (opg. J.M. de Graaf) / Warmond, tussen de straattegels van industrieterrein, zeldzaam, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) / noord van Wassenaar, in wegberm op duinzand, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / Druten, op de kade bij een steenfabriek, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / Ewijkse Plaat, op een zandig stuk met open vegetatie (rivierduin), 39.48 (opg. G. Kurstjens) / Terborg, op zandig-stenige grond, verwilderd, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Sedum reflexum* (Tripmadam): Beek (Gld.), op de begraafplaats, tussen fijn grind op een graf, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Sedum sexangulare* (Zacht vetkruid): Zeddum, op een kleine begraafplaats, op open zandgrond, 40.37 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordtse Biesbosch, vrij veel voorkomend op tamelijk voedselrijk rivierzand bij zanddepot, 44.22 (A. Boesveld).
- Sedum spurium* (Roze vetkruid): Dordrecht, in een stenige spoorberm, kleine populatie, verwilderd, 44.12 (A. Boesveld).
- Senecio fluviatilis* (Rivierkruiskruid): Leuvenheim, in de rand van een moerasbos langs de IJssel, vrij veel, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Senecio inaequidens* (Bezembkruiskruid): tussen Sauwerd en Winsum, langs spoorweg, 7.23 (opg. E.J. Weeda) / Winschoten, op het grindbed bij een spoorwegovergang, enkele planten, 13.11 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) / Musselkanaal, 500 m noord van de kruising Ter Apelkanaal-Musselkanaal, op braakliggend terrein, 13.51 (J. Bruinsma) / Haarlemmermeer, NS-terrein, tussen de rails, plaatselijk veel, 25.52 (opg. J.M. de Graaf) / Noordwijk, in een wegberm, 1 grote pol,

30.17 (opg. J. van Dijk) / Leiden, op twee verschillende plaatsen op ruderaal terrein, zeldzaam, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / Vianen, De Uiterwaarden, hoog op een zandstrand langs de Lek, 1 plant, 38.18 (opg. D. Kerkhof) / Ammerstol, Lekdijk, binnendijks op het talud, 38.34 (opg. W. Jongejan) / Woudrichem, langs de Merwede, op de rivieroever op rivierduinzand, zich uitbreidend, 38.56 (opg. A.H. v.d. Berg) / op verschillende kribben langs de Waal, steeds 1 of enkele planten, 38.57, 38.58, 39.44, 39.48 en 40.42 (opg. K. Reinink) / Ede, Zuid van de Ginkelse Hei, in de berm van een autoweg, 1 plant, 39.18 (opg. Plantenwerkgroep KNNV Gelderse Vallei) / bij Druten op kribben, 39.46 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / Dodewaard, Hiersche Uiterwaarden, op de zomerkade van de Waal, op vrijkaal, begraasd terrein, 1 plant, 39.47 (opg. Plantenwerkgroep KNNV Gelderse Vallei) / Doetinchem, in een sportpark op een gravel-opslagplaats, 40.28 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Zevenaar, op een grindbed in de middenberm van een doorgaande weg, 40.35 (opg. Ph. Sollman) / Dordrecht, langs het schouwpad langs spoor, enkele planten, 44.21 (A. Boesveld) / Oosterhout, Boswachterij Dorst, aan de rand van een drooggevalven sloot bij voormalige steenfabriek, 44.55 (opg. KNNV-Breda) / Nispen, in een spoorwegberm, 49.36 (J. Pinseel & C. van Oers).

Senecio nemorensis subsp. *fuchsii* (Schaduwkruid): Schinnen/Nuth, op een enigszins open plek in vochtig loofbos, 60.53 (opg. J. Egelmeers).

Senecio squalidus: bij Stadskanaal, op een sterk ruderaal voormalig fabrieksterrein, massaal, 13.51 (opg. FLORON-werkweek) / Vlaardingen, op ruderaal terrein en bestrate delen, ruim 20 planten, 37.35 (R. Andeweg).

Senecio vernalis (Oostelijk kruiskruid): Vaassen, op diverse plaatsen in de bermen van het Apeldoorns Kanaal, telkens groepjes van ± 10 planten, 27.54 (opg. E. de Boer) / Noord van Enschede, bij Vliegbasis Twenthe, tussen stoeptegels, 6 planten, 28.58 (opg. J. Kers & O. Zijlstra) / noord van Leerdam, Hei- en Boecop, in pioniervegetatie op de berm van een nieuwe weg, op droge klei, enkele planten, 38.37 (opg. D. Kerkhof) / Zonnemaire (Zld.), in de zavelige berm van een mooi oud dijke (Dijkhuisjes), ± 10 planten, 42.28 (opg. A. v.d. Berg) / Dordrecht, in de berm van een fietspad, op klei, 1 plant (ingezaaid?), 44.21 (A. Boesveld).

Setaria pumila (Geelrode naalbaar): Weesp, in grazige, jonge aanplant langs spoorwegtalud, 25.47 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / Huizen (Huizer Eng), op ruderaal standplaats, 26.51 (opg. J.B.M. Frencken) / Sassenheim, op ruderaal terrein van een voormalige fabriek, diverse planten, 30.18 (opg. J.M. de Graaf) / Dordrecht, langs een opslagschuur in 'Elzen' (SBB), op klei, meerdere planten, 44.22 (A. Boesveld) / Deurne, in voormalige moestuin bij boerderij, 5 à 10 planten, 51.38 (opg. J. Wasser).

Setaria verticillata (Kransnaalbaar): Noordwijkerhout, in wegberm, 20 planten, 24.57 (opg. J. van Dijk) / Leiden, op bouwterrein, waar huizen gebouwd zijn (de tuinen zijn nog niet ingericht), enkele forse planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / zuidoost van Gorssel, in maïsakkers, talrijk, 33.27 (opg. A.A. v.d. Heijden & R.C.M.J. van Moorsel) / noord van Usselo (Usseler Es), aan de rand van een maïsakker, massaal, 34.17 (O. Zijlstra) / Hengevelde, aan de rand van een boomkwekerij (voormalige maïsakker), 34.25 (opg. C. Abbink) / Lexmond, in de uiterwaarden langs de Lek, op een maïsakker op klei, massaal, 38.27 (opg. D.

- Kerkhof) / Vianen (Hagestein), in een aardappelveld en langs maïsakkers op vochtige klei, over enige m², 38.28 (D. Kerkhof) / Dordrecht, tussen plaveisel aan een haven, 2 planten (voeder-adventief?), 38.31 (A. Boesveld) / Zevenaar, in de rand van een maïspceel, 40.45 (opg. Ph. Sollman) / Terborg (Achterhoek), langs en in maïsakkers, op ruderaale, stikstofrijke plaatsen, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / zuid van Aalten (Achterhoek), in een aardappelakker, 41.44 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Sherardia arvensis* (Blauw walstro): Beerta, onderaan een wat kaal talud van een diep, ± 100 piepkleine plantjes, 8.53 (opg. A. Nieuwenhuijs) / Rotterdam-IJsselmonde, in een gazon, 37.48 (opg. R. Andeweg) / Zevenaar, in een gazon met open plekjes langs doorgaande weg, 40.35 (opg. Ph. Sollman) / Tiengemeten, op dijkhelling langs gors van Mariapolder, talrijk, 43.25 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer) / Dordrecht, in gazon op klei op begraafplaats, meerdere planten, 44.12 (A. Boesveld) / Hank, in het recreatieoord 'De Kuvenpolder', op een enigszins ruderaale plaats tussen grof grind, enkele plantjes, 44.25 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Silaum silaus* (Weidekervel): 't Horntje, dijkhelling, weer verschenen nabij de oude groeiplek, 9.43 (opg. W. Eelman).
- Silene noctiflora* (Nachtkoekoeksbloem): Bij Zevenaar, in akkerreservaat in het Rijnstrangengebied, 40.45 (opg. Ph. Sollman) / Achterhoek, reservaat Slangenburg, aan de rand van een haverperceel, 41.21 (opg. Ph. Sollman).
- Silene nutans* (Nachtsilene): Halfweg, op twee plaatsen op opspuiterrein, 25.33 (T. Denters, B. Vreeken & K. Rotink) / Amsterdam-Sloterdijk, ten westen van het NS-station, op schelpenrijk zand langs de spoorbaan, flinke groeiplek met forse planten, 25.34 (opg. T. Denters).
- Silene otites* (Oorsilene): Bloemendaal, binnenduinen, 25.21 (opg. E.J. Weeda).
- Silene vulgaris* (Blaassilene): Schagen, in de middenberm van een weg, 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) / Haarlemmermeer, NS-terrein, zeldzaam tussen de rails, 25.52 (opg. J.M. de Graaf) / Leiden, op het terrein van een transportbedrijf, tusen de rails, enkele planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / Nieuw-Beijerland, Spuidijk, op een Glanshaventalud, 37.55 (opg. W. Jongejan).
- Sisymbrium altissimum* (Hongaarse raket): Eemshaven, op en langs enkele bulten van puin en grond, verscheidene planten, 3.47 (opg. H. de Boer).
- Sisymbrium austriacum* subsp. *chrysanthum* (Maasraket): noord van Boxmeer, op zomerdijk van de Maas, 2 planten tussen basaltblokken, 46.33 (F. Reijerse) / bij Maasbracht, op steile linkeroever van de Maas, bij de ingang van het gat bij Kessenich, 5 planten, 58.52 (opg. K. Reinink). — Weer aanvullingen op Cortenraad & Jansen.²⁷
- Sisymbrium orientale* (Oosterse raket): Texel, buitenduinen bij 't Horntje, al zeker 3 jaar aanwezig, 9.43 (opg. W. Eelman) / Nieuw Vennep, in een recent aangelegde groenstrook bij een fabriek aan de rand van ruderaal terrein, vrij veel planten, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / Noordwijk aan Zee, op het trottoir, eenmaal 2 planten en eenmaal 5 planten, 30.17 (opg. J. van Dijk) / Hilversum, in een zandige, ruderaale wegberm, 32.21 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / in de Doorwerthsche Waarden, onder een viaduct, op ruderaal terrein, 40.21 (opg. J. Egelmeers) / Dordrecht, in open vegetatie op zandige klei op een rangeerterrein, vele tientallen, 44.11 (A. Boesveld).

- Solanum nigrum* subsp. *schultesii* (Beklierde nachtschade): Wassenaar, tussen straattegels tegen een oude muur in een oud straatje, enige planten, 30.36 (opg. J.M. de Graaf) / Hilversum, op braakliggend terrein, 31.18 (opg. A.A. v.d. Heijden) / Hilversum, op een zandig, recent aangelegd talud naar een souterrain-ingang van een kantoorgebouw, 32.21 (opg. A.A. v.d. Heijden) / Leuvenheim, langs de IJssel, 33.56 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Solanum nitidibaccatum* (Glansbesnachtschade): Zwolle, op ruderaal terrein langs het spoor, 21.55 (T. Denters) / bij Dalfsen, ten zuiden van Rechteren op braakliggend, zandig terrein, 21.58 (opg. A.A. v.d. Heijden).
- Solanum rostratum* (Stekelnachtschade): Noordhollands Duinreservaat, op vergraven grond tussen ruigte, 19.41 (opg. G. Stoker) / Edam-Volendam, langs een verharde toegangsweg naar weilanden, 19.57 (opg. R.C.M.J. van Moorsel) / bij Strijen, op het talud na reconstructie van de Kooilandse Dijk, op kale grond, 43.28 (opg. W. Jongejan).
- Solanum sisymbriifolium* (Raketbladige nachtschade): Leuth, op Waalstrand, 1 plant, 40.54 (opg. G. Kurstjens) / noord van Helmond, in maïsakker, 51.27 (F. Lambert).
- Solanum triflorum* (Driebloemige nachtschade): Wassenaar, op diverse plaatsen tussen straatstenen, 30.36 (opg. J. Mennema).
- Soleirolia soleirolii*: Paterswolde, in azaleateelt, zowel buiten als binnen, zeer talrijk, 12.13 (opg. T. Rotteveel).
- Solidago virgaurea* (Echte guldenroede): bij Lochem, Dollehoedsdijk, 34.32 (opg. H. Kroes).
- Sonchus palustris* (Moerasmelkdistel): Rilland, langs beide spoorloten ten westen van het viaduct over de A58, spoordijk en RW 258, 20 à 30 planten, 49.43 (opg. W. de Munck).
- Sparganium erectum* subsp. *neglectum* (Grote egelskop): bij Diever, in veentje met los veenmospakket op bagger, 16.28 (G.J. Baaijens) / Wageningen, in drooggevallen sloot, 39.27 (opg. R. Haveman).
- Sparganium natans* (Kleinste egelskop): noordwest van Assen, Boswachterij Appelscha, in een uitgebaggerd ven met drooggevallen bodem, dikke laag stuifzand op veen, 16.18 (E. Takman).
- Spergularia salina* (Zilte schijnspurrie): IJmuiden, tussen klinkers aan de rand van de kade langs de weg langs het Noordzeekanaal, tegenover Middensluis, 25.11 (opg. T. Damm) / Delden, aan de N346, in een wegrand, 28.56 (P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra) / Vianen, in een uiterwaard nabij de Lekbrug (A2), precies onder de brug waar veel (pekel)water omlaag valt, op een bodem van lichte klei/zavel, 38.17 (D. Kerkhof).
- Stachys arvensis* (Akkerandoorn): Finsterwolde, in moestuinen achter huizen, tussen kool en in een aardbeienbed, enkele planten, 8.42 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) / Winschoten, in een moestuin tussen aardappelen, verscheidene planten; op een berg grond op een bouwlocatie, 5 plantjes; aan de rand van een droog greppeltje, 1 plant, 13.11 (opg. A.M. Nieuwenhuijs) / Hellendoorn, in een dorpstuin, 28.32 (opg. J.J. Kleuver) / Hilversum, moestuin, 31.18 (T. Denters) / Almen, ten oosten van het ziekenhuis, op een achteraf gelegen paadje naast een tuin, 3 planten, 33.38 (opg. W. Anema) / Zutphen, in een volkstuintcomplex, 33.47 (opg. Ph.

- Sollman & H.G. Kreeftenberg) / Eibergen, in een omgewerkte berm, enkele planten, 34.53 (opg. B. te Linde) / Vianen (Helsdingen), op een onverhard deel van een erf op vochtige klei, 38.27 (D. Kerkhof) / Zieuwent, op persvoerbulten, 41.13 (opg. B. te Linde) / Aalten (De Heurne), als onkruid in een tuin, 41.44 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / Bakel, in een voormalige amateur-tuinderij, 51.38 (J. Wasser).
- Stachys recta* (Zomerandoorn): Millingerwaard, op in 1993 voor 't eerst braakliggende voormalige maïsakker vlakbij rivierduinen, 1 plant, 40.44 (T. Janssen & M.-H. Potters). — Aansluitend op de in de vorige Lijst¹ vermelde vindplaats bij Tolkamer; mogelijk een spontane areaaluitbreiding van deze soort.
- Stellaria aquatica* (Watermuur): Purmerend, in struiken in plantsoentje, 19.56 (opg. J.F. Ballintijn).
- Stratiotes aloides* (Krabbescheer): Heiloërbos, in een brede sloot bij ijsbaan, 19.32 (opg. H.W.E. van Bruggen) / Uitgeest, in een singel langs de weg van het station naar Akersloot; in een poeltje, 19.52 (opg. H.W.E. van Bruggen) / Kwadijk, bij de watertoren in een slootje langs het fietspad, 19.56 (opg. J.F. Ballintijn).
- Teucrium botrys* (Trosgamander): Workum, tussen gruis van een parkeerplaats, enige tientallen planten, 10.54 (opg. K. Ybema).
- Thalictrum minus* (Kleine ruit): Winssen, in uiterwaardgrasland met rijke stroomdalvegetatie, 1 plant, 39.48 (opg. G. Kurstjens) / oost van Drunen, op een dijkhelling, oost-expositie, 44.38 (opg. P. de Bont & P. van Ruth).
- Thelypteris palustris* (Moerasvaren): Vroomshoop, langs de rand van de ijsbaan, 2 plekken (samen zo'n 70 veren), 28.13 (opg. J. Kers & O. Zijlstra).
- Thlaspi perfoliatum* (Doorgroeide boerenkers): Lent, onderaan grazige helling van snelweg, vele honderden planten, 40.52 (opg. W. Leenders).
- Torilis arvensis* (Akkerdoornzaad): Rotterdam-Kralingen, tegen een muur bij pakhuisje, 37.28 (P. van der Ent).
- Torilis nodosa* (Knopig doornzaad): Herwijnen, zeer steile steenzetting aan de Waaldijk, begraasd, zaaddragende oude planten en honderden kiemplanten, 38.58 (A. J. Hertog) / Tiengemeten, dijk tussen Mariapolder en het gors langs het Haringvliet, op de zuidhelling van met koeien beweidde dijk, zeer veel planten, 43.25 (H.P. Steenbeek-Duitemeijder).
- Tragopogon dubius* (Bleke morgenster): Alphen a/d Rijn, in de middenberm van het spoor, op zandige grond, een twintigtal planten, 31.41 (A. Boesveld) / Dordrecht, Dordrecht, aan het schouwpad van het spoor, enkele tientallen planten, 44.12 (A. Boesveld).
- Tragopogon porrifolius* (Paarse morgenster): bij Wirdum (Swichum), in een wegberm, massaal, 11.11 (opg. B. & I. de Leeuw-v. d. Weide) / Valkenburg (Z.-H.), langs een nieuwe wegberm met sloot, 2 planten, 30.37 (opg. J.M. de Graaf) / zuid van Werkendam (Kille), tussen het gras op een schuine dijkberm, op klei, enkele planten (ingeburgerd?), 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg) / noord van Dussen (Kornsche Boezem), in een natte ruigte op kleigrond, 2 planten, 44.26 (opg. IVN-Drunen).
- Trientalis europaea* (Zevenster): zuid van Wolvega (Oldemarkt), in eikenhakhoutbosje, 16.34 (opg. P. Bremer) / Ommen (Ommerbosch), in een oud Dennenbos

- met een tamelijk rijke kruidlaag, ook langs een onverhard bospad, plaatselijk tapijtjes vormend, 22.45 (opg. M. Maris).
- Trifolium fragiferum* (Aardbeiklaver): Wierden, langs een plasje op kleiige grond, tientallen planten, 28.34 (opg. P.F. Stolwijk, J. Kers & O. Zijlstra).
- Trifolium medium* (Bochtige klaver): Brummen, in grazige wegberm, 33.46 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Vianen (De Uiterwaarden), op de overgang van basalt naar grasland vlak langs de Lek, op droge klei/basaltbodem, 1 groep planten (2 × 3 m), 38.18 (opg. D. Kerkhof) / Beuningen (Roodslag), langs de rand van een aangeplant bos, 40.41 (opg. G. Kurstjens) / Terborg, in een grazige wegberm, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg).
- Trifolium striatum* (Gestreepte klaver): bij Doetinchem, langs de Oude IJssel in plantsoentje op leem, 40.28 (H.G. Kreeftenberg).
- Triglochin palustris* (Moeraszoutgras): gem. Hellendoord, Daarlerveen, langs het Vriezenveense Veenkanaal, ruim 30 planten, 28.14 (opg. Floristische Werkgroep Twente) / Zutphen, dicht langs de waterkant van de Vierakkerse Laak, enkele planten, 33.47 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Ulex europaeus* (Gaspeldoorn): bij Elspeet (Noorderheide), in een droge, reliëfrijke heide met verspreid eiken en dennen (oud), beweid, 27.51 (opg. C.P.M. Zoon) / Ruurlo, in een berm, enkele planten, 34.43 (opg. B. te Linde) / Dongen, op de Kanaaldijk, 2 jonge planten, 44.55 (opg. P. van Ruth) / Loon op Zand, landgoed Huis ter Heide, in een wegberm, 44.56 (opg. A. Jansen) / noordwest van Tilburg, op een kanaaldijk, 44.56 (opg. P. van Ruth).
- Utricularia australis* (Loos blaasjeskruid): noord van Oosterwolde, 11.38 (E. Oosterveld) / Nederweert, De Banen, 58.31 (Ch. Westra & E.J. Weeda).
- Vaccinium × intermedium*: zuid van Albergen, in de berm (heischrale, droge berm) van het Kanaal Almelo-Nordhorn, 28.36 (Floristische Werkgroep Twente).
- Valeriana dioica* (Kleine valeriaan): Buurserzand (Meueboersven), in blauwgraslandachtige vegetatie, 34.37 (opg. E.J. Weeda e.a.).
- Valerianella carinata* (Gegroefde veldsla): Amsterdamse Waterleidingduinen bij De Zilk, in open duin met Duindoorn, 24.58 (M. van Til, R. Koomen & E.J. Weeda) / Dordrecht, langs de spoorbaan, plaatselijk veel, 44.12 (A. Boesveld).
- Valerianella dentata* (Getande veldsla): Amsterdam-Sloterdijk, braakliggend terreintje, 25.34 (S. Pepping).
- Valerianella locusta* (Gewone veldsla): Aarle-Rixtel, aan de rand van een volkstuin op vochtige grond, 51.27 (opg. J. Wasser).
- Verbascum blattaria* (Mottenkruid): bij Rheden, bij een baai in het IJsseldal, op de zandige, iets ruderaal rivieroever, 40.15 (opg. Ph. Sollman) / Lijmers, Tolkamerhaven, op het talud, 40.45 (opg. Ph. Sollman) / Winterswijk, tussen de stoep en de fabrieksmuur van een oude textiel fabriek, in sterk ruderaal vegetatie, 41.26 (opg. C. Viveen & St. v. d. Brand) / Dordrecht, op klei, 1 plant (adventief), 44.22 (A. Boesveld).
- Verbascum lychnitis* (Melige toorts): bij Blaricum, op de dijk langs het Eemmeer bij de Stichtse brug, 26.52 (opg. C. Hartman) / Zutphen, zandig, geaccidenteerd industrieterrein, op drie plaatsen in 33.37 (G. Boedeltje) / Arnhem-Zuid, Meinerswijk, op talud autosnelweg tussen tegels, pal op het zuiden, 40.22 (W. de Haan) / Millingerwaard, 40.44 (opg. T. Janssen).

- Verbascum nigrum* (Zwarte toorts): Zwaanshoek (Haarlemmermeer), op ruderaal terrein langs de Ringvaart, enkele planten, 25.41 (opg. J.M. de Graaf) / Haarlemmermeer, op NS-terrein, diverse planten, 25.52 (opg. J.M. de Graaf) / oost van Hatterm, Windesheim, op het terrein van een voormalige steenfabriek, 1 plant, 27.15 (opg. J.J. Kleuver) / Leiden, tussen straattegels, 1 plant, 30.37 (opg. J.M. de Graaf).
- Verbena officinalis* (IJzerhard): Schagen, 14.43 (opg. D.W. Wolfskeel) / Dordrecht, verspreid langs het ballastbed van fabrieksspoor, op diverse plaatsen, in totaal veeltientallen planten, 44.11 (A. Boesveld) / tussen Nijmegen en Groesbeek, in bosgebied 'De But', op ruderaal stukje zandgrond, enkele zeer grote planten, 46.13 (opg. W. Leenders).
- Veronica austriaca* subsp. *teucrium* (Brede ereprijs): Vianen (Middelwaard), ten westen van A2, in droog stroomdalgrasland met plaatselijke duinvorming, ten noorden van de zomerkade, op zand, 3 of 4 planten, 38.17 (opg. G. de Ruiter, K. van Herk & D. Kerkhof) / zuidoost van Terheijden, op het talud van de Terheijdense brug over het Markkanaal-zuid, 44.53 (opg. T. Kokx).
- Veronica longifolia* (Lange ereprijs): oost van Drachten (Noorderend), in een wegberm, op zand/leemgrond, 1 plant, 11.25 (opg. H. Waltje) / Heerde, op de oever van het Heerder strand, 27.24 (opg. E. de Boer) / Steenderen, 1 pol met 3 bloeistengels, leek niet verwilderd, 33.56 (opg. E.J. Weeda & B.F.M. Wijlens) / Heveadorp, aan de monding van de Seelbeek, 40.21 (opg. J.P.M. Witte) / Deurne, op een beekoever, 1 plant, 52.31 (opg. J. Wasser).
- Veronica opaca* (Doffe ereprijs): Lexmond (Polder Achthoven), in een aardappelveld in een volkstuincomplex, op klei, ongeveer 10 planten, 38.26 (D. Kerkhof) / Lexmond, op een open plekje op het binnentalud van de winterdijk, op vochtige klei, 1 plant, 38.27 (opg. D. Kerkhof).
- Veronica peregrina* (Vreemde ereprijs): Dalfsen, kwekerij, 21.57 (S. Meyer-Janse) / Aalsmeer, langs een kas op grindpad, 25.53 (opg. J. Bakker) / noord van Hellendoorn, kwekerij, 28.22 (J.H. Alferink) / Katwijk, op een vergraven kleiterrein met veel grondverzet, diverse planten, 30.26 (opg. J.M. de Graaf) / Tull en 't Waal (Lekuiterswaard), op een strandje langs een ontziltingsplas, 1 plant, 38.18 (opg. D. Kerkhof) / Lexmond (Polder Lexmond), in een coniferenkwekerij, oorspronkelijk rivierklei, maar met aanvoer van vreemd materiaal, op droge standplaats in zeer open vegetatie, 1 plant, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / 's-Heerenberg, op een grinderige, verdichte parkeerplaats, ongeveer 50 planten, 40.48 (opg. Ph. Sollman).
- Veronica praecox* (Vroege ereprijs): Brummen, Heyendaal, rand roggeakker, in Legousietum, 33.47 (E.J. Weeda). — Opnieuw teruggevonden in het IJsseldal, op een nieuwe plek.¹⁴
- Veronica scutellata* (Schildereprijs): zuid van Doetinchem, bij Braamt, in een natte laagte in een weiland, vrij veel, 40.37 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / noordoost van Zelhem, in een vochtige greppel, 41.11 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Bredevoort (Achterhoek), in een sloot/greppel, vrij veel, 41.24 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg).
- Veronica triphyllos* (Handjesereprijs): west van Wehl (bij Doetinchem), in een schrale greppelberm langs een graanakker, 40.27 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeften-

- berg) / noordoost van Doetinchem (Langerak), op open, zandige, schrale, enigszins ruderaale plekje, langs een zandweg, in een weilandrand, in de rand van een omgefreesd ponyweitje etc., 40.27 (opg. H.G. Kreeftenberg) / bij Bergh, Beek, vrij veel in zandige akker, 40.37 (Ph. Sollman & H.G. Kreeftenburg) / Stokkum (west van 's-Heerenberg), in een hellende graanakker langs de bosrand, enkele tientallen planten, 40.47 (opg. H.G. Kreeftenberg) / bij 's-Heerenberg, Lengel, in zandig, iets leemhoudend plantsoentje, vrij veel, 40.48 (Ph. Sollman) / Deurne, in voedselarm gazon met open plekken, 52.31 (opg. J. Wasser).
- Vicia lathyroides* (Lathyruswikke): oost van Losser, in een droog, grazig terreintje in de buurt van de Dinkel, 29.52 (opg. J. Kers) / Nijmegen, op een kerkhof tussen grafzerken, op weinig betreden, opgehouden, enigszins verdicht zandig substraat, 40.52 (opg. FLORON-excursie) / Gaanderen, in de rand van een voormalig rivierduin, op open, schraal begroeide zandgrond; Etten, op de begraafplaats, op zandgrond, 41.31 (opg. H.G. Kreeftenberg) / tussen Nijmegen en Groesbeek (bosgebied 'De But'), in droog grasland, 46.13 (opg. W. Leenders).
- Vicia lutea* (Gele wikke): tussen Purmerend en Hoorn, in hellend deel van berm auto-snelweg, 19.36 (J.F. Ballintijn).
- Vicia pannonica* (Hongaarse wikke): Ex-groeve Monnickenbos, 32.33 (J. Egelmeers).
- Vicia tenuifolia* (Stijve wikke): zuid van Egmond aan Zee, in vak de Bleek, 19.31 (W. Krab) / Schardam, in een schraal deel van een spoorwegberm, forse groeiplek, 19.36 (opg. T. Denters) / Amsterdam, langs het spoor op de spoordijk bij Duivendrecht, ongeveer 10 planten, 26.45 (opg. G. Timmermans) / Vught, Moerputten, langs een oude spoorlijn westelijk van de brug, 2 flinke vitale pollen, 45.31 (opg. R. Ondersteyn).
- Vicia tetrasperma* subsp. *tetrasperma* (Vierzadige wikke): west van Aartswoud, Westfriae dijk, op het talud van een kleidijk, in grote 'bossen' groeiend, 14.56 (T. Damm) / west van Deventer, Nijbroek, in de berm van de landweg langs de Terwoldse Wetering, 27.45 (opg. E. de Boer).
- Vicia villosa* (Bonte wikke): bij Den Burg (Texel), in een wegberm, 9.34 (opg. W. Eelman) / Hillegom, op ruderaal terrein achter het Gemeentehuis, enkele planten, 25.51 (opg. J.M. de Graaf) / gem. Bergh, Braamt, in een akkerrand, 40.38 (opg. Ph. Sollman & H.G. Kreeftenberg) / zuid van Pannerden, op een ruderaale hoek bij een kleiput, 40.45 (opg. Ph. Sollman) / Dordrecht, op een kleiige dijk, 1 plant, 44.11 (A. Boesveld) / Dordrecht, in 'De Elzen' van SBB, ingezaaid, 44.22 (A. Boesveld).
- Vincetoxicum hirundinaria* (Witte engbloem): Brakel, tussen stenen aan de Waaldijk, enkele vruchtdragende planten en een tiental kiemplanten, 38.58 (A.J. Hertog).
- Viola hirta* (Ruig viooltje): Eefde, schrale berm langs zandpad nabij het Twentekanaal, 33.37 en 33.38 (G. Boedeltje; W. Anema & J.G. Anema-Roeleveld) / Millingerwaard, onder een afrastering in droog grasland, 40.44 (opg. W. Leenders).
- Viola palustris* (Moerasviooltje): Texel, Zodenvlak, in oude, zure duinvallei, 9.33 (J.J. Witte & C.J.W. Bruin).
- Viola persicifolia* (Melkviooltje): bij Ruurlo, in zwaar geschoonde spoorloot, tientallen planten, 34.53 (B. te Linde) / Wageningen, Binnenveld, op proefobject De Veenkampen, op een afgeplagd gedeelte, 39.27 (opg. H.J. Altena).

- Viola rupestris* (Zandviooltje): Noordhollands Duinreservaat, Papenberg, hoog op het duin, 19.42 (opg. E.J. Weeda).
- Viscum album* (Maretak): zuidwest van Winterswijk, 't Woold, groeiend op peppel, 41.35 (opg. St.H. van den Brand).
- Vulpia bromoides* (Eekhoorngras): oost van Dwingeloo (Holtveen), aan de rand van een oligotroof ven, op een pad waar regelmatig koeien lopen, 17.32 (B. Takman) / Wierden, op het stationsterrein tussen steengruis, 28.34 (C. Abbink) / Oosterhout, bij kanaal en in park, op schraal grasland, 44.44 (P. van Ruth) / Breda, in wegberm, 50.13 (P. van Ruth) / Mariapeel, op een parkeerplaats op zandgrond, 52.53 (opg. H. Joosten).
- Vulpia ciliata* subsp. *ambigua* (Duinlangbaardgras): Amsterdam (bij Ruigoord), op schelpzand, talrijk, 25.23 (opg. J.J. Morriën).
- Vulpia fasciculata* (Dicht langbaardgras): op stranden langs Oostelijk en Zuidelijk Flevoland, 26.37, 25.48, 32.14 (A.J. Hertog). — Opmerkelijke uitbreidingen van dit ingeburgerde gras.
- Xanthium orientale* (Oeverstekelnoot): Herxen, op versteende IJsseloever, ongeveer 10 planten, 27.26 (opg. J.J. Kleuver) / langs de IJssel, op kribvakken, 27.36 en 33.22 (opg. K. Reinink) / Oegstgeest, op een grote zandhoop bij een zand-, grind- en grondhandel, 1 forse plant, 30.27 (opg. J.M. de Graaf) / Lexmond (Bolswaard), hoog op een strand van de Lek, op camping-terrein, enkele tientallen planten, 38.27 (opg. D. Kerkhof) / Dordrecht, op industrieterrein in vochtig zand, tiental planten, 44.11 (A. Boesveld) / Nieuwendijk, in een wegberm aan de rand van het dorp, langs de afrit van de autosnelweg, 44.15 (opg. H.G. Kreeftenberg) / Dordrecht, op de oever van de Nieuwe Merwede (Tongplaat), op vochtig rivierzand, 3 planten, 44.22 (A. Boesveld) / Nieuw Venneep, in een ruderaal terreintje van een industrieterrein, 25.51 (opg. J.M. de Graaf).
- Zannichellia palustris* (Gesteelde zannichellia): Tiengemeten (Griendweipolder), intermediair tussen beide ondersoorten, 43.25 (H.P. Steenbeek-Duitemeijer).
- Zannichellia palustris* subsp. *palustris* (Zittende zannichellia): oost van Brummen (Bakerwaard), in een ondiepe plas, 33.47 (opg. B. te Linde) / oost van Vianen, Houten (Honswijkerwaarden), in een sloot in uiterwaard, aan de voet van de winterdijk, massaal, 38.28 (opg. D. Kerkhof) / Gennep, in een ondiepe zijarm van de Maashaven, 46.33 (F. Reijerse) / Eindhoven, Eindhovens Kanaal, in een kanaaldeel dat na tijdelijke drooglegging weer vol met vrij helder water is gezet, 51.45 (opg. T. Denters, J. Bruinsma & J. Spronk).

1. R. van der Meijden & W.J. Holverda, 1991. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1988, 1989 en 1990. *Gorteria* 16: 125–147.
2. A.J.W. Rotteveel, 1986. *Abutilon theophrasti* Med.: het Fluweelblad gevestigd? *Gorteria* 13: 40–42.
3. R.M. Mooij & E.J. Weeda, 1985. *Apium repens* (Jacq.) Lag. in Zeeuwsch-Vlaanderen teruggevonden. *Gorteria* 12: 210–215.
4. C. Knotters & P. Bremer, 1991. *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm. in Zwolle: weer een nieuwe streepvaren voor Nederland. *Gorteria* 17: 135–137.
5. F.H.J.L. Bloemendaal & J.G.M. Roelofs (red.), 1988. Waterplanten en waterkwaliteit. *Natuurh. bibl. KNNV nr. 45* (p. 119).

6. M.T. Jansen, 1992. *Bidens radiata* Thuill. langs de Waal in 1989, 1990 en 1991, *Gorteria* 18: 117–119.
7. H. Meertens & J.H.J. Schaminée, 1991. Een nieuwe groeiplaats van het maanvarentje in het Mergelland. *Natuurhistorisch Maandblad* 80: 238–240.
8. J.H.J. Schaminée & S.M. Hennekens, 1991. *Bupleurum falcatum* L. nieuw voor Nederland. *Gorteria* 17: 159–162.
9. O. Zijlstra, 1993. Gesteeld sterrekroos (*Callitriche brutia* Petagna) nieuw voor Nederland. *Gorteria* 18: 122–124.
10. M. Perdeck, 1993. *Carex caryophylla* Latourr. (Voorjaarszegge) op de Havelterberg. *Gorteria* 19: 53–54.
11. J. Cortenraad, 1992. *Cerastium brachypetalum* opnieuw in Nederland gevonden. *Natuurhistorisch Maandblad* 81: 156–158.
12. J. Mennema, 1985. In: *Atlas van de Nederlandse Flora* 2, p. 118.
13. C.A.J. Kreutz, 1993. *Dactylorhiza sphagnicola* (Höppner) Soó (Veenorchis) in Nederland (her)ontdekt. *Gorteria* 18: 101–110.
14. E.J. Weeda, 1991. Vroege ereprijs (*Veronica praecox* All.) en Stijve wolfsmelk (*Euphorbia stricta* L.) opnieuw langs de Gelderse IJssel teruggevonden. *Gorteria* 17: 165–167.
15. R. van der Meijden et al., 1990. *Heukels' Flora van Nederland*, ed. 21.
16. H. Haeupler & P. Schönfelder (red.), 1988. *Atlas der Farn- und Blütenpflanzen der Bundesrepublik Deutschland*. (speciaal kaart 1657).
17. Th. A. Hattink, 1980. In: *Atlas van de Nederlandse Flora* 1, p. 124.
18. A. van de Beek, 1993. Een nieuwe groeiplaats van Prachtschubwortel (*Lathraea cladestina* L.). *Gorteria* 19: 102–103.
19. J.H.J. Schaminée, 1989. Dwergkroos (*Lemna minuscula* Herter) nieuw voor Nederland. *Gorteria* 15: 62–64.
20. J.M. de Graaf, 1993. *Lepidium latifolium* L.: een nieuw pekeladventief? *Gorteria* 19: 103–104.
21. K. Adolphi & R. Nowack, 1992. *Leucanthemum paludosum* (Poirot) Bonnet & Barratte – eine beliebte Zierpflanze mit Einbürgerungstendenz? *Floristische Rundbriefe* 26: 107–109.
22. R.H. Witte, 1992. Nieuwe standplaatsen van *Minuartia hybrida* (Vill.) Schischkin (Tengere veldmuur) in Nederland. *Gorteria* 18: 125–126.
23. H. Coops, F.M. Zant & R.W. Doef, 1993. Het voorkomen van Rivierfonteinkruid (*Potamogeton nodosus* Poir.) in Nederland. *Gorteria* 19: 44–52.
24. S. & W. Janse, 1992. Een vindplaats van Aardbeiganzerik in het Roerdal. *Natuurhistorisch Maandblad* 81: 17–19.
25. Voortvarend (3). Een amusante vergissing. *FLORON katern* 3 (1991) 20.
26. Th.J. Reichgelt, *Cyperaceae excl. Carex*, in: *Flora Neerlandica* Deel I, afl. 4, Amsterdam, 1956.
27. J. Cortenraad & J. Jansen, 1984. De Maasraket. *Natuurhistorisch Maandblad* 73: 158–160.